

TRIMITAS

9771392475004

1,99 €

PRIESAIKA TĖVYNEI

©„Trimitas“, 2022
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiui - medžiagų
kitam numeriui laukiame iki
einamojo mėnesio 10 dienos
imtinai!

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** Knygos ir susitikimai
- 3 **LŠS KRONIKA.** Apdovanoti jaunieji šauliai
- 4 **PRIESAIKA.** Įvertinti laisvės kainą
- 6 **ĮGŪDŽIAI.** Baziniai šaulio įgūdžiai | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 8 **ĮGŪDŽIAI.** Įgūdžiai plaukti kitaip | VALDAS KILPYS
- 9 **PETYS PETIN.** Šauliai padeda Ukrainai
- 10 **VIENI IŠ MŪSŲ.** Šauliškų idėjų gūsis mokyklose | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 12 **PARAMEDIKO UŽRAŠAI.** „Airway“ - kvėpavimo takų atvėrimas ir kvėpavimo užtikrinimas | NERINGA RADŽIŪNAITĖ
- 13 **V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Prisimenant 1990-ųjų kovo 11-ąją | STASYS IGNATAVIČIUS
- 14 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Išvykimo krepšys: kas jame turėtų būti sudėta | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 16 **GYNYBA IR EKIPUOTĖ.** „Haix“: batai, kuriuos avi herojai | VALDAS KILPYS
- 18 **KARINĖ TECHNIKA.** Švediški „Boforsai“ Lietuvos dangaus sargyboje | KĘSTAS VASILEVSKIS
- 22 **NUOMONĖ.** Partizanų ir disidentų patirtis: ko galime pasimokyti? | VALDAS KILPYS
- 24 **GINKLO BROLIAI.** Propaganda: ar ji gali būti pateisinama? | LINA VAITIEKŪNAITĖ
- 26 **SAJA.** Rusijos agresija prieš Ukrainą | ALMINAS SINEVIČIUS
- 28 **GINKLAS.** Muškietininkų ir pikinierių ginkluotė XVI-XVII amžiaus karuose (VII dalis). Panaudojimas mūšyje ir taktika (II) | VIDMANTAS AIRINI
- 31 **ATMINTIS.** Sudeginti gyvi | JULIUS PROŠKUS
- 32 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Nepaprasta Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio istorija | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 34 **LAUKO VIRTUVĖ.** Menkė iš Islandijos | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 36 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Kovo kovos“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYŠ

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė,
Paulius Budrikis (CRITICAL)

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas,
jaunųjų šaulių vadas)
Irena Šataviejienė (LŠS išeivijoje šaulė)
Gražvydas Zulanus (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų
korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Torontas (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio autorius: Vaidotas Okulič-Kazarinas

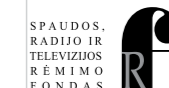
Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą
skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių
nuomone. Rankraščiai negražinami ir nereцензуojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Stipri valstybė – kritinio proto ar mąstymo diktatūros dilema“ (straipsniai: „Šauliškų idėjų gūsis mokyklose“, „Partizanų ir disidentų patirtis: ko galime pasimokyti?“, „Nepaprasta Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio istorija“) remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

2022 m. skirta 6000 eurų.

KNYGOS IR SUSITIKIMAI

„Trimito“ informacija
NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Vasario 24–28 dienomis Vilniaus knygų mugėje po metų pertraukos ir vėl dalyvavo šauliai. Viename didžiausių kultūrinių renginių Lietuvoje kaip ir kasmet pagrindiniu šaulių stendo akcentu tapo žurnalas „Trimitas“, kuris leidžiamas nuo 1920 metų. Istorijos mėgėjai ir silpnę seniesiems tarpukario leidiniams jaučiantys mugės lankytojai turėjo galimybę pavartyti pirmuosius „Trimito“ leidimus.

1

1. Lietuvos šaulių sąjungos stende Knygų mugėje – pirmoji ponija Diana Nausėdienė.

Pirmąją Knygų mugės dieną šauliai sulaukė ypatingo svečio – pirmosios šalies ponios Dianos Nausėdienės. Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus sutiko pirmąją poniją, trumpai pristatė, kuo šiandien gyvena organizacija, kokios veiklos organizuojamos Lietuvos jaunimui.

Pabendrausiu su jaunaisiais šauliais, D. Nausėdienė juos pagyrė už aktyvų įsitraukimą į patriotinę veiklą. Pirmoji ponija sakė, kad Lietuvos šaulių sąjunga atlieka didelį vaidmenį pilietinio-patriotinio ugdymo srityje, o tai – svarbi švietimo misija. Pasak jos, Šaulių sąjungos įdirbis su jaunimu, įvairios patriotiškumą skatinančios organizacijos veiklos reikšmingai prisideda formuojant jaunosios kartos vertybinį pagrindą ir auginant pilietinės galios indeksą.

Jaunieji šauliai po susitikimo su pirmąja šalies ponija neslėpė susijaudinimo ir džiugesio. „Knygų mugė man paliko neišdildomą įspūdį. Labai džiaugiuosi, kad teko dalyvauti tokia dideliame renginyje, kuriame galima rasti, ko tik širdis geidžia. Labai patiko pristatyti Lietuvos šaulių sąjungos veiklą, supažindinti su narystės galimybėmis besidomintiems – ir jaunimui, ir vyresnioms žmonėms. Žmonių susidomėjimas ir šiltas bendravimas paliko labai gerą įspūdį, tačiau vienas geriausių Knygų mugės momentų buvo pirmosios šalies ponios D. Nausėdienės apsilankymas šaulių stende. Tai išliks ilgai mano atmintyje.

Tikiuosi, kad kitais metais bus galimybė sugrįžti!“ – po mugės savo įspūdžiais dalijosi LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės jaunoji šaulė Gerda Čekauskaitė.

Šaulių sąjungos stende buvo galima „pasimatuoti“ šaulio uniformą, nusifotografuoti, dalyvauti loterijoje be pralaimėjimų ir laimėti šauliškų prizų. Visi norintys galėjo spręsti rebusą ir laimėti specialius „Trimito“ prizus.

Krašto apsaugos ministerijos stende buvo pristatoma tema – „Visuotinė gynyba: saugi Lietuva“. Kiekvienas norintis turėjo išskirtinę galimybę susipažinti su įvairiomis Krašto apsaugos sistemų apimančiomis temomis ir jas geriausiai išmanančiais žmonėmis. Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus susidomėjusiesiems buvo pasiruošęs atsakyti į klausimus apie narystę Lietuvos šaulių sąjungoje ir įvairiapusės savirealizacijos galimybes stiprinant Lietuvos galias, pastarųjų metų Lietuvos šaulių sąjungos veiklą, iššūkius ir ateities perspektyvas.

Visas keturias mugės dienas šauliai ir jaunieji šauliai, atvykę iš Vilniaus, Kauno, Marijampolės, Klaipėdos, Tauragės ir Utenos, pristatė šaulišką veiklą, diskutavo su mugės lankytojais apie šią dieną Sąjungą, o svarstantieji ir dvejojantieji, prisijungti prie šauliškų šeimų ar ne, priėmė galutinį sprendimą. Faktas – mūsų gretos gausės. x

APDOVANOTI JAUNIEJI ŠAULIAI

„Trimito“ informacija
NUOTRAUKOS: Sandra Vavulo

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos proga už pavyzdingai vykdomą jaunojo šaulio tarnybą, rodomą iniciatyvą, šauliškų vertybių puoselėjimą apdovanoti rinktinių jaunieji šauliai. Kiekviena šaulių rinktinė Sąjungos štabo vertinimo komisijai pateikė jaunųjų šaulių anketas, kuriomis remiantis buvo įvertinti jaunųjų šaulių pasiekimai, motyvacija ir šauliškumo puoselėjimas visuomenėje. Atsižvelgus į šiuos kriterijus, buvo išrinktas geriausių jaunųjų šaulių trejetukas.

Robertą Koroliovą, Aleksą Bartkų ir Gerdą Čekauskaitę aplankė Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas – jaunųjų šaulių vadas Tadas Venskūnas įteikė Lietuvos šaulių sąjungos vado padėkas bei daiktines Lietuvos šaulių sąjungos ir Lietuvos Respublikos Seimo, Sąjūdžio dalyvės Angonitos Rupšytės įsteigtas dovanas. Kitiems septynių rinktinių jaunesiems šauliams perduotos padėkos, dovanos ir linkėjimai toliau tęsti šaulišką veiklą ir kryptingai eiti savo keliu. „Jaunieji šauliai – svarbi ne tik Lietuvos šaulių dalis, jie – šalies ateitis. Išrinkti geriausius nėra lengva užduotis, bet maloni, nes skaitydami atsiųstus rinktinių aprašymus, prisimindami susitikimus su jaunaisiais šauliais stovyklose, matome, kad mūsų organizacija vienija patriotiškumą, savanorystės prasmę suprantančius ir jai atsiduodančius jaunuolius. Tikiuosi, kad ši graži jaunųjų šaulių apdovanojimo tradicija bus tęsiama ne vienus metus, nes jauno žmogaus paskatinimas, geras žodis, rankos paspaudimas, tikėjimas ir toliau ryžtingai eiti pasirinktu keliu, vadovautis teisingomis vertybėmis, kurias, tikiuosi, formuoti padeda ir „Šaulių sąjunga“, – aplankęs ir apdovanojęs jaunuosius šaulius sakė T. Venskūnas.

Vakarų (jūros) šaulių 3-iosios rinktinės jaunas šaulys Robertas Koroliovas

Palaiikymas itin svarbus. Jaučiu, kad man tai bus atspirties taškas ir aš po jo sieksiu dar tolesnių aukštumų, nes jau mačiau, kokį kelią nuėjome kartu su būriu, žinau, kad galime padaryti dar daugiau, todėl ugnis manyje dar stipriau suliepsnojo! Didžiuojuosi būdamas Lietuvos šaulių sąjungos ir „Ažuolyno“ būrelio šeimos dalimi.

APDOVANOJIMAI ĮTEIKTI:

Ievai Stankaitytei – Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-oji rinktinė

Mindaugui Nanartoniui – Vytauto Didžiojo šaulių 2-oji rinktinė

Robertui Koroliovui – Vakarų (jūros) šaulių 3-ioji rinktinė

Aleksui Bartkui – Suvalkijos šaulių 4-oji rinktinė

Kamilei Kiškytei – Alfonso Smetonos šaulių 5-oji rinktinė

Juliui Urbonui – Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-oji rinktinė

Gerdai Čekauskaitei – LDK Kęstučio šaulių 7-oji rinktinė

Anelei Ruškytei – Žemaitijos šaulių 8-oji rinktinė

Adrijanai Valeckaitei – Plk. Prano Saladžiaus 9-oji rinktinė

Juliui Kasakovui – Karaliaus Mindaugo šaulių 10-oji rinktinė

LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės jaunoji šaulė Gerda Čekauskaitė

Šis apdovanojimas man yra vienas reikšmingiausių. Be galo gera, kai pastangos ir uolus darbas yra įvertinamas – tai suteikia daugiau motyvacijos bei noro siekti didesnių užmojų ir tikslų, tačiau kartu tai dar didesnis įpareigojimas ir toliau atsakingai vykdyti jaunojo šaulio pareigas ir būti pavyzdžiu kitiems.

Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės jaunas šaulys Aleksas Bartkus

Sulaukti Šaulių sąjungos vado padėkos už pavyzdingai vykdomą jaunojo šaulio tarnybą yra didelė garbė. Jau kelerius metus aktyviai įsilieju į jaunųjų šaulių veiklą, padedu ją organizuoti, todėl didelę laisvą laiko dalį skiriu Lietuvos šaulių sąjungai. Šis apdovanojimas – ne vienos dienos ir ne vienos bemiegės nakties darbo įvertinimas. Atlikti tarnybą Tėvynei man yra garbė, didžiuojuosi dėvėdamas uniformą, didžiuojuosi matydamas vis didėjančias jaunimo gretas Suvalkijoje, jų džiaugsmą dalyvaujant įvairiose veiklose. Visi dirbame dėl vieno tikslo – Tėvynės labui! x

ĮVERTINTI LAISVĖS KAINĄ

1

„Trimito“ informacija
NUOTRAUKOS: Vaidotas Okulič-Kazarinas

Kovo 11-ąją beveik 1 000 Lietuvos Respublikos piliečių priėmė atsakingą sprendimą tapti Lietuvos šaulių sąjungos nariais. Jie pasiryžo imtis atsakomybės už savo artimą, už savo tėvynę.

Nuo pat organizacijos įkūrimo pradžios asmenys, pasiryžę tapti šauliais, tai užtvirtina ištardami priesaikos žodžius, kurie ištarti garsiai įtvirtina asmens pasiryžimą ginti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę bei ištikimybę šauliškos vertybėms. Priesaikos tekstas ir ceremonijos dvasia turi lydėti kiekvieno šaulio gyvenimą. Neatsitiktinai Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjas Vladas Putvinskis yra sakęs: „Šaulių sąjunga yra tavo šeima. Stenkis, kad ji stovėtų aukštai. Jei stovės aukštai, išaukštins ir tave.“

3

PRIESAIKA IR BENDRYSTĖ

Prie Lietuvos Respublikos Seimo, Vilniaus Nepriklausomybės aikštėje, pirmą kartą per Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo laikotarpį vienu metu prisiekė ir pasižadėjo kiek daugiau nei 600 Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulių ir jaunųjų šaulių.

„Prisiekdami jūs jau tapote ne tik Lietuvos šaulių sąjungos, bet ir visos Lietuvos istorijos dalimi. Tapote didžiausios Lietuvoje šeimos broliais ir sesėmis. Išties šaulio priesaika pasižymi tarnystės visapusiškumu, nes šauliškumas yra reikalingas Lietuvai nuolat, neišskiriant taikos ar karo meto. Palinkėjime vieni kitiems būti ištikimais savo priesaikai, ją įvykdyti ir tepadeda mums Dievas“, – sveikindamas naujai prisijungusius šaulius sakė Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. Albertas Dapkus. »

Krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas, sveikindamas šaulius, pabrėžė, kad „herojiškumo ir žmonių vienybės pavyzdį šiandien matome Ukrainoje. Ukrainiečiai ir laisvės idėja – nenugalimi ginklais. Mūsų valstybingumas – tai mes, piliečiai, pasiruošę ginti valstybę, savo laisvę ir norą gyventi demokratinėje šalyje. Jūs, šauliai, savo noru prisiekiate būti ištikimi Lietuvos valstybei, ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką, sąžiningai vykdyti šaulio pareigas. Esate tvirta organizacija, atliepanti šiandienos realijas. Parodykite savo pavyzdžiu šauliškos veiklos prasmę ir reikšmę visuomenėje“.

Ceremonijoje taip pat dalyvavo ir šaulius sveikino Vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė, Lietuvos kariuomenės vadas gen. ltn. Valdemaras Rupšys ir kiti aukšti šalies pareigūnai.

Šaulio priesaikos Lietuvos Respublikai tekstą ir prisiekusiųjų vardu pabučiuoti Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės vėliavą garbė atiteko šaulei Justinai Paškelevičiūtei. Pasižadėjimo tekstą ir pasižadėjusių jaunųjų šaulių vardu rinktinės kovinę vėliavą bučiavo jaunasis šaulys Artūras Kazadajevas.

ŠVENTĖ KAUNE

Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje varpų muzika sukvietė kauniečius ir miesto svečius švęsti Nepriklausomybės atkūrimo šventę. Susirinkusieji prisiminė ne tik savo laisvę, bet ir šiandienos kontekste permąstė jos trapumą, pasipuošę Lietuvos ir Ukrainos vėliavų spalvomis išreiškė palaikymą šaliai, kuri šiandien kovoja už savo laisvę.

Laikrodžiams išmušus 12 valandą renginys prasidėjo Vyčio Kryžiaus ordino vėliavos pakėlimo ceremonija, vėliau – iškilminga Lietuvos šaulių sąjungos Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės jaunųjų šaulių iškilminga pasižadėjimo ir šaulių priesaikos ceremonija. Švęsdami laisvę, 28 šauliai ir 67 jaunesni šauliai tarė priesaikos ir pasižadėjimo žodžius – papildė šaulišką šeimą. Šaulio priesaikos Lietuvos Respublikai tekstą ir prisiekusiųjų vardu pabučiuoti Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vėliavą garbė atiteko šaulei Smiltei Juraitei. Pasižadėjimo tekstą ir pasižadėjusių jaunųjų šaulių vardu rinktinės kovinę vėliavą bučiavo jaunoji šaulė Ugnė Undžėnaitė.

„Gausių šaulių gretų papildymas rodo apie mūsų visuomenės pilietiškumą, atsakomybę už savo valstybę ir kartu save joje supratimo lygį ir norą prisidėti, kad ir toliau galėtume gyventi laisvoje

2

3

1. Iškilminga šaulių rikiuotė Kovo 11-osios šventėje ir šaulių priesaikos davimo ceremonijoje.
2. Jaunoji karta - už laisvę.
3. Ištarti priesaikos žodžiai Tėvynei - pažadas visam gyvenimui.
4. Už Jūsų ir mūsų laisvę.

nepriklausomoje Lietuvoje, Europos Sąjungos lygio valstybėje ir įgyvendinti savo svajones bei kurti savo vaikų ateitį“, – po priesaikos ceremonijos savo mintimis šventinę dieną dalijosi Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kpt. Vytautas Žymančius.

Pasibaigus šventinei ceremonijai, rinktinės šauliai kvietė miestiečius užsukti į rinktinės štabą, įsikūrusį Laisvės alėjoje, susipažinti su šauliais, šauliška veikla ir pagalvoti apie galimybę papildyti šaulių gretas. x

4

BAZINIAI ŠAULIO ĮGŪDŽIAI

PRIESAIKOS NEUŽTENKA

Šaulio priesaikos žodžiai, ištarti viešai ir iškilmingai, – tik šauliško kelio pradžia. Vien priesaikos neužtenka. Norėdamas įsilieti į šaulišką šeimą ir suprasti, kas yra ta šaulystė, kiekvienas prisiekęs šaulys turėtų aktyviai prisijungti prie organizacijos veiklų, o tam būdų ir galimybių yra įvairių.

Šauliai rengiami keliomis kryptimis: kovine, specialistų ir pilietinio pasipriešinimo. Kiekviena šaulių rengimo kryptis turi programą, kurioje numatyti kursai ir minimalūs reikalavimai, kokio lygmens įgūdžiai turėtų būti suformuoti, kad šaulys gebėtų vykdyti jam keliamas užduotis.

Šauliai rengiami ginkluotam ir neginkluotam valstybės gynimui, todėl kiekvienas gali pasirinkti pagal savo galimybes, turimus įgūdžius, išmėginti kelias kryptis ir nuspręsti, kur save geriausiai gali realizuoti, kokius jau turimus gebėjimus galės geriausiai įveikinti būdamas šauliu.

4

BAZINĖS ŽINIOS IR ĮGŪDŽIAI

Lietuvos šaulių sąjunga organizuoja kelių tipų bazinio šaulio įgūdžių kursų – kovinį ir nekovinį. Nekovinis kursas apima bazines žinias apie Lietuvos šaulių sąjungą, jos įstatymą, statutą, etikos kodeksą bei nesmurtinio pasipriešinimo pagrindus. Šis kursas trumpesnis, jo teorinė dalis skelbiama nuotolinio mokymo sistemoje – šauliams tenka pastudijuoti savarankiškai, dalyvauti keliuose mokymuose ir kurso pabaigoje išlaikyti testą.

Norintieji gali priklausyti koviniams šaulių būriams ir įgyti minimalų karinį parengimą dalyvaudami šaulių organizuojamuose kursuose, tačiau tam reikia pabaigti kovinį Bazinį šaulio įgūdžių kursą. Šis kursas apima minimalias bazines žinias apie Lietuvos šaulių sąjungą, ginkluotę, techniką bei kovinės taktikos elementus, kurias šaulys turi žinoti norėdamas savarankiškai įsilieti į kitą rengimo etapą, kitus siūlomus kursus. Šis kursas iššūkis ir gali užtrukti iki kelių mėnesių. Šaulys, baigęs kovinį Bazinį įgūdžių kursą, gali rinktis bet kurią tolesnio šaulių rengimo kryptį, o baigusieji nekovinį kursą – specialistų ar pilietinio pasipriešinimo kryptis.

KURSAS

Vadovaujantis Lietuvos šaulių sąjungos karinio rengimo planu, vasario 28–kovo 8 dienomis Lietuvos kariuomenės Kęstučio LDK motorizuotų pėstininkų batalione vyko Lietuvos šaulių sąjungos organizuotas Bazinis šaulio įgūdžių kursas, kuriame dalyvavo pusšimtis šaulių iš penkių rinktinių. Kursantams paskaitas ir mokymus vedė Lietuvos šaulių sąjungos instruktoriai ir Krašto apsaugos savanorių pajėgų kariai. Dažnai kurso metu, kalbėdami apie

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė
NUOTRAUKOS: Toma Valančiūtė

kursantus, instruktoriai ir kurso vadovai pabrėžia aukštą jų motyvaciją. Šis kursas – ne išimtis. Pasak kurso vadovo ats. plk. Vytauto Reklaičio, nuo pirmos dienos buvo aiškiai matyti labai aukšta dalyvių motyvacija. „Kitaip ir būti negali, kai žmonės ateina be jokio atlyginimo, skiria savo laisvą laiką – juos veda tik motyvacija. Įspūdis geras, instruktorių pastangos, pačių kurso dalyvių noras ir užsidegimas – viskas labai puiku. Be abejo, po kurso kilo įvairių minčių, ką būtų galima patobulinti, tačiau viskas ateityje“, – mintimis dalijosi ats. plk. V. Reklaitis.

Kurso dalyviai mokėsi rikiuotės, išklusė paskaitą apie Lietuvos šaulių sąjungos istoriją ir struktūrą, mokėsi topografijos teorijos, orientuotis nepažįstamoje vietovėje, patrulio bazės įkūrimo, maskuotės, radijo ryšio, taktikos, taktinės medicinos, išgyvenimo ir kitų bazinių dalykų, kuriuos turi žinoti šaulys. Kiekvieno kurso metu daug dėmesio skiriama saugaus elgesio su ginklu mokymams – ginklo valdymo testui. Iš klausiusiems paskaitas apie taiklaus šaudymo principus ir išlaikiusiems ginklo valdymo testą šauliams buvo išduoti AK4 automatiniai šautuvai, su kuriais kursantai dalyvavo kovinio šaudymo pratybose ir atliko šaudymo pratimus iš kelių pozicijų: gulėdami, sėdėdami, atsiklaupę ir klūpėdami.

Paskutiniu kurso akcentu tapo aktyvioji fazė, kurios metu kursantai praktiškai pritaikė Bazinio kurso metu įgytas taktikos, šaudymo, radijo ryšio, išgyvenimo gamtoje žinias. Įveikę šį kursą ir jo pabaigoje gavę tai liudijantį pažymėjimą, šauliai ir toliau tęs šaulišką veiklą savo pasirinktomis šaulystės kryptimis.

ANDRIUS ULRIKAS

Vytauto Didžiojo šaulių
2-osios rinktinės šaulys

Šauliu tapau prieš tris mėnesius. Esu čia, nes noriu įgauti daugiau žinių, suformuoti tinkamus įgūdžius, po kurso toliau mokytis, treniruotis ir pasiruošti, reikalui esant, ginti savo šalį.

Aštuonerius metus gyvenau Čikagoje, į Lietuvą grįžau prieš penkis mėnesius. Grįžęs norėjau užsiimti kardinaliai kitokia veikla, nei dirbu civiliniame gyvenime, – IT srityje.

Kai pagyveni užsienyje, natūraliai užsikuria patriotiškumas, todėl ir mano pasirinkimas ateiti į šaulius atsirado natūraliai.

Ginklų rankose laikau ne pirmą kartą, tiesa, anksčiau laikyti kiek mažesni – esu šaudęs pistoletais. AK 4 ginklu ir iš tokių padėčių šaudžiau pirmą kartą, bet sekėsi geriau, nei tikėjau.

Kurso metu įgyti įgūdžiai pravers ne tik šauliškoje veikloje. Pats norėčiau daugiau tobulinti vedlio ir ryšininio įgūdžius. Pavyzdžiui, vedlio įgūdžiai tikrai gali praversti keliaujant, orientuotis nepažįstamose vietovėse. Žinoma, ir išgyvenimo patarimai labai svarbūs. Žinojimas, kaip susiregzi pastogę, kaip nesusalti – daug naujų patirčių, naudingų ne tik šaulio veikloje, bet ir civiliniame gyvenime.

Šis kursas, manau, galėtų būti kaip pasibandydas. Ateik, pabandyk ir sužinosi, ar tikrai nori būti šauliu.

OLEG DETIUKEVIČ

Karaliaus Mindaugo šaulių
10-osios rinktinės šaulys

Tai, ką darome kurso metu, yra arčiau tikro pasirengimo. Tu esi visą laiką judesyje, taip, tai ir stresas, ir nuovargis, bet aš suvokiau, kur einu. Esu civilis – medikas, kol mokiausi, netarnavau kariuomenėje, o į Karo medicinos tarnybą manęs nepriėmė dėl specialybės, todėl į šaulius atėjau tiksliai. Poreikis atsirado gerokai anksčiau – iki įvykių Ukrainoje, tik laiko stoka vis stabdė. Manau, kad užsirašyti dėl užsirašymo neužtenka – man taip netinka. Jeigu atėjai, turi kažką daryti.

Šio kurso metu sunkiausia turbūt susidėti žygio kuprinę. Instruktoriai sako: „Imkite, ko reikės, o man atrodo, kad reikės visko.“ Žinoma, dėl fizinio pasirengimo taip pat sunku. Būna, gal vieną vietą pamaudžia, gal kitą, bet čia atsižvelgiama į bendrą dalyvių pasirengimą, suprantama, kas esame, iš kur atėję, kad ne visi esame sportuojantys, ne visi esame -niolikos metų jaunuoliai – esame civiliai, kurie panašios patirties prieš tai nėra turėję.

Išgyvenimo įgūdžiai tikrai pravers. Teoriškai žinių aš turiu, o praktiškai – labai nedaug. Su draugais plaukti baidarėmis, miegoti kelias naktis miške yra viena, o kai nežinai, kas lauks naktį, – kita. Šiame kurse galima puikiai išbandyti save ir patikrinti, kaip reaguoji į tam tikrus dalykus, pasidaryti savianalizę. Manau, daugiau vyrų ir moterų turėtų pereiti tokį kursą, kartoti jį ir tobulinti įgūdžius.

Turi žinoti, ko nori ir ko čia atėjai, kitaip gerai dirbk savo civilinį darbą, gyvenk savo gyvenimą ir napanikuok.

IEVA KISIELIENĖ

Vytauto Didžiojo šaulių
2-osios rinktinės šaulys

Man nuo vaikystės buvo diegiama meilė tėvynei, tad galima sakyti, kad čia ta kilnioji pusė, kodėl mane iš viso sužavėjo šauliai. Man patinka, kad šauliuose sudaromos galimybės kiekvienam išmėginti kovinį rengimą ir permąstyti, ar tu būsi tas, kuris lieka ir kovoja, ar tas, kuris bėga iš Lietuvos. Taip pat labai reikšmingi išgyvenimo gamtoje įgūdžiai. Kadangi myliu Lietuvos miškus, man labai svarbu turėti šių žinių. Galiu atsakyti, kad tik šauliuose galiu prie viso to prisiliesti, pajusti ir išmokti tiek dalykų vienoje vietoje.

Priesaiką daviau sausio 13 dieną – esu visai šviežia šaulė. Nors apie šaulius žinojau jau mokykloje. Su vyru esame kauniečiai, bet kurį laiką gyvenime Vilniuje. Prieš metus grįžome į Kauną, gyvename centre, vis praeidavome pro šaulių rinktinės štabą ir galiausiai nusprendėme užėiti. Mus labai šiltai priėmė, pajutome, kad tai gali būti ta bendruomenė, kurios ieškome. Ir štai su vyru dabar esame šiame kurse. Būdamą čia pajutau, kad reikėtų kiek geresnio fizinio pasirengimo, nes šaudymo pratybos, kai reikia keisti pozicijas, pareikalavo pastangų, nes ir rankos drebėjo, ir pataikyti reikia. Įgijau naujos patirties, nes pasisiūliau pakeisti būrio vadą, tad būnant visai žaliai teko labai greitai persiorientuoti, bandyti suvaldyti žmonių dėžutę ir sugalvoti, kur mes eisime, ką darysime.

Visa patirtis, įgyta čia, yra prasminga. Absoliučiai viskas. Jeigu kalbame apie tolesnę šaulių veiklą, kiekvienas niuansas labai svarbus ir su kiekvienomis pratybomis tą patį dalyką galbūt išgirsi, bet jį suprasi kitaip, jau turėdamas realios patirties. Atrodo, toks paprastas dalykas kaip rikiuotė, bet joje tu pajauti discipliną, kitus žmones. Gebėjimas susidėti ekipuotę – vien tai jau labai svarbus elementas, kur bet koks civilis žmogus galbūt nė nesusimąsto apie tai, o jei reikėtų bėgti į mišką ir ten išgyventi? O tu po šio kurso jau turi kažkokį bagažą. x

ĮGŪDŽIAI PLAUKTI KITAIP

TEKSTAS IR NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Vasario pradžioje prie vieno iš Kauno baseinų rinkosi šauliai. Broliai (šį kartą be sesių) nusprendė pasimokyti specifinio plaukimo subtilybių. Daugeliui turbūt nėra tekę plaukti su uniforma, tačiau nereiškia, kad to neprireiks. Tad bent kartą pabandyti verta.

Maloniai sutikę pagelbėti profesionalai iš Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų Juozo Lukšos mokymo centro (JLMC) kiek įmanoma trumpiau aiškino tokio plaukimo specifiką. Žvalgybos kursų ekspertas št. srž. Laurynas Ardinavičius ir JLMC vyr. puskarininkis srž. mjr. Skirmantas Marcinkevičius vienu balsu tvirtino, kad per vieną dieną visko išmokyti neįmanoma. Tam reikalingas nuoseklus darbas. Kariai plaukimo įgūdžius tobulina nuolat, tad lieka tikėtis, kad ateis metas, kai ir šauliams plaukimas taps vienu iš būtinų mokėti įgūdžių. Apie plaukimo reikalus po treniruotės trumpai šneketelėjome su srž. mjr. S. Marcinkevičiumi ir št. srž. L. Ardinavičiumi.

1

1. Plaukimas su uniformomis reikalauja daugiau fizinių pastangų.

KIEK SVARBU MOKĖTI PLAUKTI SU UNIFORMA?

Svarbu, kad kritinėje situacijoje netaptum papildoma našta savo komandai (skyrui). Gali nutikti tokia taktinė situacija, kad tiesiog nėra galimybės arba laiko nusirengti ir pasiruošti ekipuotę plaukti. Tai reiškia, kad vandens telkinio įveikimą teks atlikti „iš eigos“. Kai visi komandoje jaučiasi komfortiškai vandenyje su uniforma, pati komanda tampa daug lankstesnė ir manevringesnė. Dera atsižvelgti ir į nenumatytus atvejus, pavyzdžiui, skyrius plaukia valtimi, atsitrengus į kliūtį ši apsiverčia. Jeigu komandoje tik keli mokantys plaukti su uniforma, tikėtina, kad skyrius pasmerktas.

SU KOKIAIS PAGRINDINIAIS SUNKUMAIS SUSIDURIA KURSANTAI?

Pagrindinis sunkumas tas, kad uniforma varžo mūsų judesius vandenyje ir nebeturime tiek daug laisvės. Jei karys nėra bandęs plaukti su uniforma, jis, tikėtina, pradės panikuoti. Iš to kyla galimybė greičiau nuskęsti. Ar ne paprasčiau tiesiog išsinerinti iš uniformos ir

plaukti be jos, t. y. kokia turi būti taktinė situacija, kai reikia plaukti būtent su uniforma? Taip, paprasčiau nusirengti vandenyje ir tęsti plaukimą be uniformos. Tokie pratimai atliekami treniruotėse, bet taktinėje situacijoje nuogas kūnas labai šviečia gamtoje ir esi matomesnis. Tad plaukiama su uniforma arba su specialia apranga. Čia daug niuansų.

KOKIE YRA PIRMIEJI ŽINGSNIAI PRADEDANT MOKYTI SAVARANKIŠKAI?

Pirmieji žingsniai turėtų būti skirti plaukimo technikos ir savęs pažinimo vandenyje tobulinimui. Tikrai nepatariu nuo pirmų treniruočių bandyti plaukti su uniforma, nes tikėtina, kad žmogus gali pradėti daryti netaisyklingus judesius (o išmokyti taisyklingų iš naujo visada sunkiau). Su uniforma plaukti – gana nepatogu, tad įmanoma išsigąsti ir įgyti vandens baimę. Tad viskas turi vykti nuosekliai. Pirmiausia, plaukimo technika, tada – plaukimas numatytais atstumais, paskui galima po truputį apsirengti aprangos dalis ir tik jau pabaigoje pridėdami ekipuotės elementai. x

ŠAULIAI PADEDA UKRAINAI

„Trimito“ informacija

NUOTRAUKA: Ritos Kybartienės iš asmeninio archyvo

PASIENIS

Kovo pradžioje prasidėję nuolatiniai šaulių budėjimai Lazdijų ir Kalvarijų pasienio postuose ir vėl tapo dar viena galimybe šauliams prisidėti prie stipresnės Lietuvos kūrimo. Mūsų organizacija dar kartą įrodė, kad šaulių valia ir pasiryžimas padėti šaliai vertingas pirmiausia todėl, kad mūsų veiksmui įgalinti nereikalingos ilgos biurokratinės procedūros. Ten, kur valstybės institucijos yra suvaržytos teisinių, biurokratinių suvaržymų, šauliai dėl savo patriotizmo, mobilumo ir teritorinio pasiskirstymo atsiranda praktiškai kitą dieną po reikalingumo atsiradimo.

Panašiai nutiko ir dėl Ukrainos pabėgėlių sutikimo, apgyvendinimo ir pagalbos teikimo būtinybės. Šauliai iš įvairių Lietuvos vietų stojo į tarnybą Kalvarijų ir Lazdijų pasienio punktuose. Pagrindinė funkcija tapo pabėgėlių sutikimas ir nukreipimas į karo pabėgėlių registracijos centrus. Nemažai laiko skiriama ir tiesioginei pagalbai pasieniečiams teikti.

Renkama pabėgėlių statistika perduodama atsakingoms institucijoms, kiekviena ukrainiečių šeima gauna po mobiliojo telefono kortelę, kuri iš karo nualintos šalies bėgantiems žmonėms suteikia galimybę vieną mėnesį naudotis telefono paslaugomis nemokamai.

POŠALMIAI IR KITA

Ne paslaptis, kad Ukrainoje šiuo metu itin trūksta įvairios karinės ekipuotės. Šaulių „užkurtas“ ir išplėtotas pošalmių, arba vadinamųjų balaklavų, gamybos tinklas yra puikus pavyzdys, ką gali pilietiška iniciatyva.

Kauniškė šaulė Odeta Rumšaitė pasakojo, kad aktyvius žmones pasiekė prašymas dėl balaklavų. Tai itin patogus veidą dengiantis galvos apdangalas, kuris tikrai padeda jaustis geriau ir šilčiau. Per kelias dienas radosi visas šauliškas logistikos tinklas. O. Rumšaitės teigimu, ypač daug pagyrų nusipelno UAB „LTP“. Tai Danijai priklausanti įmonė, užsiimanti viršutinių moteriškų ir vyriškų drabužių, skirtų aktyviai sportinei veiklai, gamyba. Įmonės rūpesčiu buvo parūpintas reikiamas audinys ir iš jo sukūrta per 5 000 gaminių. Liko tik išspręsti siuvimo ir logistikos dalykus.

1

„Žaviuosį žmonėmis. Moterys dirba viršvalandžius, siuva namuose, prisidėjo ne tik didmiesčiai, bet ir mažosios siuvelykos. Panevėžys, Alytus, Marijampolė, dar aibė įvairių siuvelyklų ir asmenų pluša dėl pergalės“, – pasakojo šaulė. Atskiro paminėjimo nusipelno logistikos tinklas, kurį sudaro pavieniai aktyvūs asmenys, kurie iš įvairių Lietuvos vietų surenka ir atveža viską į Vilnių arba Kauną, iš kur krovinyms keliauja tiesiai į Ukrainą.

„Žinau, kad iš Vinicos (Ukrainos miestas – aut. past.) atėjusi užklausa tapo postūmiu pradėti didelį, pavadininkime, projektą, kuris aprūpins tikrai nemažai Ukrainos karių reikalingu galvos apdangalu. Planuojame, kad gaminių kiekis gali siekti 8 000 vienetų“, – sakė O. Rumšaitė.

Lietuvos šaulių sąjungos parama neapsiriboja vien pošalmiais. Surengta daug ir rimtų paramos akcijų, apie kurias kalbėsime pasibaigus karui. Kartu iki pergalės!

1. Šauliai pirmieji sutinka karo pabėgėlius.

ŠAULĖS RITOS KYBARTIENĖS IMPRESIJA

Atvykusieji vaišinosi arbata, kava, vaikai godžiai valgė jogurtukus... Moterys dalijosi patirtu siaubu. Atvykėliai iš Odesos, Kyjivo, Dnipro, Charkovo, Sumų pasakojo, kad patys mažiausi nesuvokia, kas vyksta, išlipę iš mašinų džiaugėsi galėdami laisvai lakstyti, išdykauti. Tiesiog ekskursija į Europą su mamomis ir močiutėmis, o tėveliai lieka dirbti, nes turi labai daug darbo. Mamos pavargusios, bet stiprios! Joms nevalia palūžti! Apsikabiname, atsisveikiname, palinkime stiprybės ir kad greičiau tas košmaras baigtųsi! Visi jie nori greičiau grįžti į savo namus! x

ŠAULIŠKŲ IDĖJŲ GŪSIS MOKYKLOSE

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė
NUOTRAUKOS: Karolina Savickytė

Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šauliai reguliariai lankosi Vilniaus miesto ir rajono ugdymo įstaigose, bendrauja su moksleiviais, paskleidžia šauliškų idėjų ir pilietiškumo gūšį jose. Tiesa, šauliai dėmesio skiria ir privačioms, ir valstybinėms mokykloms, taip pat nuošalyje nepalieka jaunimo mokyklų, kuriose mokosi ir kiek sudėtingesni vaikai. Apie idėjų skleisti šauliškąs vertybes, bendravimą su moksleiviais kalbamės su šauliais Karolina, Reda, Renalda, Arūnu ir Piotru.

1

Kiek ugdymo įstaigų aplankote per metus? Kokio amžiaus vaikus dažniausiai lankote?

KAROLINA: rinktinės mastu per praėjusius metus šauliai į mokyklas, darželius ir stovyklas važiuo daugiau kaip 40 kartų – konkretaus vaikų skaičiaus neturiu, bet tikrai apie gerus 700–800 vaikų galime kalbėti. Dažniausiai mokyklos mus susiranda pačios arba tarp vaikų tėvų yra šaulių, nukreipiančių pas mus. Labai smagu, kad kai kurios mokyklos neapsiriboja vienu vizitu – atvažiavusi pas vieną ar kelias klases, jau kitą dieną sulaukiu laiško iš kitos mokytojos, gavusios gerų atsiliepimų iš kolegijų ir norinčios pasikviesti mus praveisti mokymus savo klasei.

1. Šauliški užsiėmimai su vaikais dažnai skatina jų apmąstymus apie Tėvynę, pilietiškumą ir patriotiškumą.

2. Labiausiai vaikus domina praktiniai užsiėmimai.

Mūsų dažniausia auditorija – pradinukai. Jie dar yra besiformuojančios asmenybės, su kuriomis dirbti ir kurioms skleisti tą žinią apie pilietiškumą ir reikalingus gyvenimiškus įgūdžius lengviau. Jie dažnai būna smalsūs, dalijasi savo patyrimais ir išgyvenimais, panašiais į mūsų pasakojamas situacijas.

Ką veikiate su vaikais? Ir kokia veikla jiems įdomiausia?

ARŪNAS: sportinės užduotys, rikiuotė, amunicijos pristatymas ir jos panaudojimas – pagrindinės veiklos. Pastebėjau, kad ginklų imitacijos būna viso renginio uogytė ant torto.

REDA: pirmiausia visada stengiamės papasakoti apie pilietiškumo, meilės, gražių darbų šaliai, savanorystės svarbą. Bandomė per žaidimus, išgyvenimo, medicinos pamokas sudominti vaikus ir perteikti žinias, kurios gali būti pritaikomos kasdieniame gyvenime. Žinoma, vaikus domina įvairiausi karyboje naudojami įrankiai ir „žaisliukai“, medicininės priemonės, žaidimai.

RENALDA: daugiausia su vaikais atliekame praktines užduotis, organizuojamas atsižvelgiant į vaikų amžių: rikiuotė, medicinos pamokos, virvių rišimas, sportinės užduotys ir kita. Renginio pradžioje pasidalijame asmenine patirtimi, kodėl įstojome į Šaulių sąjungą, kodėl mums tai taip svarbu.

KAROLINA: dažniausiai vaikams sakau: „Išmokysime arba supažindinsime jus su tuo, ko mokykloje nemoko, bet ko tikrai gali prireikti gyvenimiškose situacijose: kaip susidėti kuprinę į žygį, kaip jame orientuotis ir išgyventi arba netgi kaip padėti susižeidusiam draugui.“ Be abejo, parodome ir tai, kad žmogaus su uniforma nereikia bijoti, stengiamės išlaikyti balansą tarp disciplinos ir draugiškumo, kalbame ne jiems, o su jais.

Ar turite kokius nors veiklų modelius, programas, kurias taikote tam tikram amžiui ar temoms?

REDA: paprastai iš anksto sudarome planą pagal amžiaus grupes, turime pasiruošę veiklų paruoštukus ir juos taikome kiekvieną kartą pagal esamą situaciją, vaikų aktyvumą koreguojame planus. Įsimintiniausias vizitas buvo Upės pradinėje mokykloje sausio 13 dienos proga, nes vaikai (1–2 klasės) buvo pasiruošę, daug klausinėjo paprastų klausimų apie šalį, apie tai, kodėl ją reikia ginti, dalijosi savo pamąstymais, kaip jie suvokia šalies svarbą. Visas vizitas buvo paremtas klausimų ir atsakymų modeliu. Kaip kontrastas buvo Rusų mokykla, kurioje buvome pasiruošę trijų valandų mokymams, tačiau vaikai visai nebendravo, tad teko eksperimentuoti, keisti planus, atradome klasesse lyderius, kurie padėjo įtraukti kitus vaikus.

KAROLINA: kai susirenkame komandą, pasižiūrime, kokiose srityse esame stiprūs, kokios yra mokymų sąlygos: jaunuolių amžius, skaičius, turimas laikas ir aplinka. Dažniausiai renkames gana intensyvų mokymo būdą. Kadangi jau iš praktikos žinome, kad ilgiau kaip pusvalandį vienos veiklos vykdyti nereikėtų, trumpai prisistatome, pagal galimybes dalijamės į mažesnes grupėles ir mokomės praktinių dalykų: nuo rikiuotės, ekipuotės pažinimo, pastogių statymo, žemėlapių skaitymo iki NATO abėcėlės, nebylaus valdymo signalų sugedusio telefono principu, sauso davinio ragavimo ar įprastų komandinių estafečių, per valstybines šventes ir minėjimus skiriame dėmesį konkrečiam dienai, kalbame apie pilietiškumą. Stengiamės duoti kuo daugiau vaikams patiemis pačiupinėti, išbandyti, įveiksiname juos, kad tai nebūtų tiesiog sėdėjimas ir klausymasis. Svarbu paminėti ir skirtumus tarp gyvų ir nuotolinių susitikimų, kurie intensyviai vyko pirmą 2021-ųjų pusmetį. Šaulystė yra labai praktiškas, apčiuopiamas dalykas, tad teko ieškoti būdų, kaip supažindinti su mūsų veikla ir įtraukti besisilepiančius kitapus ekrano vaikus į veiklas.

Koks pagrindinis Jūsų tikslas? Kodėl tai darote?

REDA: pilietiškumo tema yra labai svarbi, vaikams būtina kalbėti apie meilę tėvynei, apie pareigas ją rūpintis ir ginti. Bendrame globalizacijos procese vaikus reikia skatinti didžiuotis šalimi, kurioje gyvena, dėl jos stengtis, mokytis, ugdyti valią, fizinę ištvėrmę, atlikti savanorišką veiklą dėl bendruomenės.

RENALDA: pagrindinis tikslas – skleisti pilietiškumą ir meilę Tėvynei. Suvokiama, kad visi galime ir turime savo darbus prisidėti prie savo šalies saugumo ir klestėjimo. Man tai yra pamatiniai dalykai. Taip galiu pasakoti jaunajai kartai apie neapsakomai didelę Lietuvos laisvės kainą, prisiliesti prie savo senolių ir visų žmonių, paaukojusių savo gyvybę ir gyvenimą, dėl Lietuvos laisvės.

PIOTRAS: tiesiog noriu, kad po mokymų iš tikrųjų liktų tai, kas padėtų siekti savo tikslų, atrasti save. Mažų mažiausiai, kad gerai praleistume laiką.

Kokias šauliškąs idėjas, manote, svarbiausia paskleisti tarp vaikų?

RENALDA: manau, geriausiai šauliškąs idėjas atskleidžia 10 įsakymų šauliui, į kuriuos sudėta daug esminių dalykų: rūpestis ir atsakomybė už savo šalį, žodžio tesėjimas, nuolatinis tobulėjimas ir turimų žinių dalijimasis su kitais.

2

PIOTRAS: bičiulystė [angl. camaraderie] nėra tik šauliams būdinga, šis jausmas man buvo stipriausias tarp šaulių ir karių: pagalba vieni kitiems (aktyviai ir noriai), nesigėdyti prašyti pagalbos ir klysti, matyti save didesnės bendruomenės dalimi ir veikti.

Kokių išpūdį vaikams dažniausiai siekiate sukurti? Ar rimto, disciplinuoto, uniformuoto žmogaus, ar tiesiog Lietuvų mylinčio piliečio?

REDA: įvaizdis natūralus. Mes esame tos pačios visuomenės dalis, turime vaikų, brolių, sesių. Žinoma, stengiamės būti disciplinuoti, rodyti teigiamą pavyzdį, uniforma savaime įpareigoja. Tačiau galios tikrai nerodome. Atvirkščiai – stengiamės bendrauti su vaikais taip, kad jie nesijaustų suvaržyti ar įsitempę.

RENALDA: į renginius atvykstame vilkėdami šaulišką uniformą, todėl turime elgtis disciplinuotai, bet uniforma tikrai netrukdo sukurti draugišką šaulišką atmosferą bei užmegzti nuoširdžius pokalbius su vaikais.

PIOTRAS: turiu atrodyti ir elgtis pavyzdinai, būti pasiruošęs. Savęs pateikimą iš dalies lemia mokymų tikslas, pavyzdžiui, supažindindamas su rikiuote galiu būti rimtesnis, kad vaikai įsijaustų.

Kaip vaikai supranta valstybę?

REDA: labai skirtingai. Priklauso nuo to, kiek kalbama apie tai šeimoje, mokykloje. Kai apie tai kalbama daug, jie, tikėtina, supranta, kad tai yra svarbu. Manau, mūsų vizitų tikslas ir yra toks. Kalbėti, kalbėti ir dar kartą kalbėti apie meilę ir pagarbą savo šaliai.

RENALDA: pritariu Redai, labai priklauso, kaip šeimoje ir artimoje aplinkoje kalbama apie savo šalį, laisvę ir pilietiškumą. Džiugu, kad dauguma švenčia valstybines šventes ir supranta laisvės kainą.

Kokių netikėčiausių klausimų esate sulaukę?

ARŪNAS: kokio svorio štangą išstumi nuo krūtinės... Kiek ir ar esu nušovęs priešų...

REDA: klausimai dažnai būna apie kovinę patirtį, apie tai, ar ką nors esu nušovusi, kiek dienų būname miške, ar daug pinigų moka, kad būname šauliais. Šiandien aktualūs klausimai, ar Rusija užpuls Lietuvą ir NATO? Vienas berniukas iš globos namų klausė, ar gali pas mane gyventi. Buvo sunku rasti atsakymą.

RENALDA: ar mes šaudome žmones ir gyvūnus...

Ar po Jūsų apsilankymų sulaukiate noro prisijungti prie jaunųjų šaulių būrelių?

ARŪNAS: vieną esu net lydėjęs į pasižadėjimo ceremoniją.

KAROLINA: nors konkrečių skaičių apie prisijungusiuosius būtent po mūsų apsilankymų neturime, bet tikrai ne vieną kartą esame girdėję, kad vaikams patiko veiklos ir noro prisijungti tikrai turi. Bet vieną masinį atvejį tikrai turime – po kelių mūsų vizitų viena Vilniaus rajono mokykla išreiškė norą turėti jaunųjų šaulių būrelį savo mokykloje. Kadangi šaulio tarp mokytojų mokykla neturėjo, prisimėme atsakomybę jį organizuoti patys ir nuo lapkričio sėkmingai tai darome. x

„AIRWAY“ – KVĖPAVIMO TAKŲ ATVĖRIMAS IR KVĖPAVIMO UŽTIKRINIMAS

TEKSTAS: Neringa Radžiūnaitė

Tęsdami straipsnių ciklą taktinės medicinos tema toliau pristatome antrąjį algoritmo raidę A („Airway“) – atviri kvėpavimo takai. Visą algoritmo eigą nagrinėsime tokia tvarka – MARCH.

Kvėpavimo takų pereinamumo sutrikimas yra antras pagal skubumą mūšio lauke patiriamas potencialiai mirtinas sužeidimas. Jei pacientas negali kvėpuoti, jis mirs lėčiau nei nukraujavęs, per 4–5 minutes, todėl ir pagalba teikiama šiuo eiliškumu.

Jei pacientas sąmoningas, sugeba kalbėti, verkti ar rėkti – jo kvėpavimo takai yra pereinami. Kai sąmonė prarandama, liežuvis atsipalaiduoja ir raumeninga jo šaknis „užkrinta“, t. y. uždaro jėgimą į kvėpavimo takus.

Jei sužeistasis sąmoningas ir gali kvėpuoti pats, jokios intervencijos nėra reikalingos, tačiau svarbu leisti sąmoningam sužeistajam būti tokioje padėtyje, kuri jam patogusia ir leidžia lengviausiai kvėpuoti, pavyzdžiui, gali sėdėti kiek pasilenkęs į priekį.

1

2

3

Jei sužeistasis negali laisvai kvėpuoti ar yra nesąmoningas, reikia užtikrinti kvėpavimo takų pereinamumą.

1. Viena ranka pakeliant smakrą kita ranka atlošiama galva arba į priekį išstumiamas apatinis žandikaulis (tokioje padėtyje liežuvis šaknis nebetrukdo orui judėti kvėpavimo takais). (1 pav., 2 pav. ir 3 pav.)

2. Įkišamas nazofaringinis vamzdelis.

3. Sužeistasis guldomas į stabilią šoninę padėtį, kas apsaugos jo kvėpavimo takus nuo įvairių skysčių (kraujo, vėmalų) patekimo į plaučius, taip pat liežuvis šaknies užkirtimo. Nazofaringinis vamzdelis (angl. *Nasal Trumpet*, *Nasopharyngeal Airway*, NPA) – tai lanksčios gumos ar plastiko vamzdelis, kuris pakelia minkštąjį gomurį ir liežuvis šaknį, taip atverdamas orui kelią.

Svarbu! Negalima bandyti įkišti nazofaringinio vamzdelio, jei matomas didelės apimties veido kaulų pažeidimas, įtariami kaukolės kaulų lūžiai. Juos atpažinti galima pastebėjus iš nosies ar ausų bėgant skaidrų skystį, kraują su kitų skysčių priemaišomis. Taip pat, jeigu stebimos hematomos aplink akis („pandos akys“). Vamzdelio negalima stumti per jėgą, be to, jis turi būti įkištas statmenai plokštumai, ant kurios guli sužeistasis, o ne aukštyn, nes būtent tokia nosies ertmės sandara.

Nazofaringinio vamzdelio įkišimas.

1. Sužeistasis guldomas ant nugaros.

2. Prieš įkišant vamzdelį būtina apžiūrėti nukentėjusio burnos ertmę, ar ten nėra akivaizdžių kliūčių.

Tikrinant kvėpavimo takų pereinamumą, pirštų į nukentėjusio burną neikišame, nes sužeistasis gali nevalingai juos sukąsti. Svetimkūniai, pavyzdžiui, dantų lūžgaliai, svetimkūniai, šalinami pagalbinėmis priemonėmis, tokiomis kaip šaukštas ar pagaliukas.

3. Vamzdelis patepamas vandens pagrindu pagamintu lubrikantu, suvilgomas vandeniu ar paties nukentėjusio seilėmis.

4. Vamzdelio įkišimas:

– nosies galas švelniai pakeliamas aukštyn.

– vamzdelis laikomas taip, kad įstrižai nupjautas jo galas būtų atsuktas į nosies pertvaros pusę.

– vamzdelis švelniai kišamas į šnervę (paprastai į dešinę).

– jei vamzdelis atsirėmė į kliūtį, jis šiek tiek patraukiamas atgal ir vėl švelniai stumiamas.

– jei įkišus vamzdelį iki galo sužeistasis ima žiaukčioti, jis šiek tiek ištraukiamas.

– nepavykus įkišti vamzdelis ištraukiamas ir bandomas įkišti į kitą šnervę.

5. Vamzdelis priklijuojamas pleistru.

Jei nazofaringinio vamzdelio nėra, negalima ar nepavyko jo įkišti, iš karto guldysite sužeistą ant šono ir tolesnę pagalbą teikite tokioje padėtyje.

Jeigu sužeistasis nesąmoningas ir, atvėrus kvėpavimo takus paprastomis priemonėmis, vis tiek nekvėpuoja, jis vertinamas kaip nukautasis. Tolesnė pagalba netešiama, nes gaivinimas taktinėje situacijoje netaikomas.

Jei dėl veido sužalojimo sužeistasis neranda sau vietos, springsta kraujais, dūsta, būklė blogėja, reikalingas chirurginis kvėpavimo takų atvėrimas (skubi krikotomija). **Svarbu!** Krikotomiją gali atlikti tik to apmokytas pagalbos teikėjas. x

PRISIMENANT 1990-ŪJŲ KOVO 11-ĄJĄ

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius, tuo metu buvęs LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės steigėjas, LŠS Centro valdybos atsakingasis sekretorius

1990 metų kovo 11 dieną Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba paskelbė Akta „Dėl Lietuvos nepriklausomybės valstybės atstatymo“, kuriuo teisiškai atkurta Lietuvos valstybės nepriklausomybė. 50 metų trukusi sovietinė okupacija žlugo ir Lietuvos žmonės nusimetė okupacinius pančius. Pagaliau didžiosios daugumos šalies žmonių (o tai parodė vasario 24 dienos rinkimai į LTSR Aukščiausiąją Tarybą, kuriuos triuškinamai laimėjo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio kandidatai) siekis atkurti istorinę tiesą ir turėti savo valstybę išsipildė.

Akto paskelbimas su džiugesiu buvo sutiktas šimtų tūkstančių Lietuvos žmonių... Džiaugėmės ir mes, Lietuvoje atkurtos Šaulių sąjungos nariai, kurie 1989 metų rugsėjo 20 dieną, atkuriant šaulių organizaciją, Kelmėje prie Šaulių sąjungos įkūrėjo, ideologo ir pirmojo viršininko Vlado Gerardo Putvinskio kapo prisiekėme siekti Lietuvos nepriklausomybės, o ją iškovoję ginti. Kovo 11-osios vakarą, sužinoję apie Nepriklausomybės Akto paskelbimą, susiskambinome su LŠS Centro valdybos nariais (LŠS Centro valdyba buvo išrinkta 1990 metų vasario 15–16 dienomis įvykusioje Lietuvos šaulių sąjungos atkuriamos konferencijoje), pasveikinome vieni kitus su LAISVĖ ir nutarėme važiuoti į Vilnių padėkoti Aukščiausiosios Tarybos deputatams už suteiktą nepriklausomybę. Kaip patekti į rūmus? Sėdome prie telefono aparatų ir skambinome pažįstamiems deputatams paprašyti, kad tarpininkautų gauti leidimus įeiti į Aukščiausiosios Tarybos rūmus. Dabar tai būtų minučių reikalas, o tuo metu dar nebuvo mobiliųjų telefonų ir interneto, tad teko naudotis laidiniais telefonais. Po poros valandų skambinėjimo pagaliau pavyko susisiekti su Audriumi Butkevičiumi, su kuriuo bendravome dar nuo „Tremtinio“ klubo įkūrimo laikų ir jis buvo šio klubo prezidentas, mums buvo leidęs klubo patalpose LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės nariams rinktis į posėdžius. Su A. Butkevičiumi sutarėme, kad jis suderins mūsų jėgimą į AT rūmus ir lauks rytoj (kovo 12 dieną) 14 valandą prie rūmų įėjimo. Tą naktį beveik nemiegojau, galvoje sukosi mintys apie Akta, mūsų tautos pergalę, ateities šaulišką veiklą ir mūsų pasirodymą

1990 m. kovo 12 d. šauliai AT rūmuose dėkoja už Nepriklausomybės Akta ir pasižada jį ginti. Prezidiume (iš kairės); prof. Vytautas Landsbergis, Česlovas Stankevičius ir Aleksandras Abišala. Šauliai (iš kairės): Linas Jakštas, Juozas Remeikis, Algirdas Kodelskas, tribūnoje Aleksandras Bendinskas, Stasys Ignatavičius ir Vytautas Zenkus.

AT rūmuose. Rytojaus ryte uniformuoti susirinkome LŠS štabe (istoriniame Šaulių sąjungos pastate jau buvome atgavę vieną kambarį – dabar pasitarimų kambarys), pasiėmėme vėliavą, penkiese sėdome į Vytauto Zenkaus „žiguliukus“ ir nurūkome į Vilnių. Vilniuje prie AT rūmų buvo susirinkę tūkstančiai žmonių su Lietuvos trispalvėmis ir plakatais, dainavo tautiškas dainas, visur vilnijo džiaugsmo nuotaikos... Prie įėjimo į rūmus suradome LŠS Centro valdybos pirmininką Aleksandrą Bendinską, netrukus pasirodė ir A. Butkevičius, kuris įvedė mus į rūmus ir liepė laukti rūmų fojė, kol mus iškvies į posėdžių salę. Sėdėdami minkštasuoliuose girdėjome, kaip posėdžių salėje priiminėjami svarbūs nutarimai, formuojama jau Lietuvos Respublikos vyriausybė. Pro mus praeidavo vienas kitas deputatas, žurnalistas ir sustodavo pasiteirauti, kas esame ir kokia mūsų uniforma (buvome pasisiuvę uniformas pagal tarpukario LŠS modelį). Laukėme kone porą valandų, kurios atrodė visa amžinybė... Pagaliau mus informavo, kad galime įeiti į salę. Posėdžiui pirmininkavęs Česlovas Stankevičius paskelbė, kad Aukščiausiosios Tarybos deputatus pasveikinti atvyko Lietuvos šauliai. Įėjęs į posėdžių salę, pajutau, kad visų žvilgsniai nukrypę į mus. Negaliu papasakoti, kokie buvome įsitępę. Pirmą kartą prieš tokią garbingą publiką, prieš tuos garbingus Lietuvos žmones,

kurie pavertė mūsų valstybę ir žmones laisvais... Priėję prie tribūnos išsirikavome. Stovėjau su Vytautu Zenkumi, vėliavą laikė Juozas Remeikis, jam asistavo Algirdas Kodelskas ir Linas Jakštas. Mūsų pirmininkas A. Bendinskas Lietuvos šaulių vardu padėkojo už paskelbtą Akta ir pabrėžė, kad šauliai pasiryžę ginti šį Akta, kaip tai numato duota šaulio priesaika. Kol kalbėjo A. Bendinskas, atrodė, kad kojos priaugo prie grindų ir mums baigus bei reikėjus išeiti iš salės kojos buvo kaip medinės, vos vilkosi. Mums išėjus iš salės, pirmininkaujantis Č. Stankevičius paskelbė apie posėdžio pabaigą. Vienas po kito deputatai išėdinėjo iš salės ir ėjo prie mūsų. Įsiminė Nijolės Oželytės žodžiai: „Mes paskelbėme Lietuvos žmonėms laisvę, o jūs, šauliai, privalote šią laisvę ginti.“ Prie mūsų priėjo ir tuometis LKP Centro komiteto I sekretorius Algirdas Mykolas Brazauskas su LKP CK II sekretoriumi Vladimiru Beriozovu. A. M. Brazauskas pokalbyje mums pabrėžė, kad jo tėvukas buvo aktyvus šaulys (Kazimieras Brazauskas – V [Kaišiadorių] rinktinės šaulys). Teko kalbėtis su daugeliu deputatų ir visi mus gyrė, vadino gynėjais, linkėjo sėkmės, ryžto ir stiprybės ginant Lietuvos nepriklausomybę. Į Kauną grįžome kupini euforijos ir dvasinės palaimos. Ta diena niekuomet neišblės iš mano atminties, apie tai pasakojau savo sūnams, bandysiu tai papasakoti anūkams ir, jei likimas leis, savo provaikaičiams...x

IŠVYKIMO KREPŠYS: KAS JAME TURĖTŲ BŪTI SUDĖTA

TEKSTAS IR NUOTRAUKA:
Gabrielius E. Klimenka
Eduardas Klimenka
#KlimEndka

Kartais mūsų klausia: ar jau laikas krautis išvykimo krepšį? Paprastai atsakome: „Tu jau vėluoji, nes išvykimo krepšį turėjai susidėti jau prieš dešimt metų. Natūralu, kad dabar žmonės ne patys to neįtardami nerimauja ir siekia užsitikrinti tam tikrą saugumą. Išvykimo krepšio pasirengimas yra vienas iš būdų pasijusti ramiau. Tačiau čia svarbu atminti, kad išvykimo krepšys turėtų būti parengtas ne tik karo pavojaus atveju, jis turi būti nuolatinės parengties, nes nežinai, kas gali nutikti: karas, badas, maras ar kitokia bėda.

Žinoma, kai kalbame apie išvykimo krepšį, daug kas įsivaizduoja būtent evakuaciją karo metu arba kaip galimybę kuo skubiau dingti iš karo zonos. Tačiau jo paskirtis yra gerokai platesnė nei tik karo metas, išvykimo krepšys naudojamas ištikus bet kokiai ekologinei, socialinei ar stichinei nelaimėi, pavyzdžiui, gaisras namuose, potvynis, uraganas, dėl kurių reikia greitai palikti namus. Tokio krepšelio turėjimas taupys tavo laiką ir padidins galimybes išgyventi. Jis skirtas pasirūpinti būtiniaisiais poreikiais ateinančias 72 valandas po išvykimo ar evakuacijos. Situacija gali būti įvairi: gal tau teks kelias dienas judėti laukine vietoje, o gal kaip tik galėsi ramiai tą laiką leisti kolektyvinės saugos stovyje, tačiau, kaip sakoma, ruoškimės blogiausiam, bet tikėkimės geriausio scenarijaus. Trumpai tariant, turi būti pasirėngęs savimi pasirūpinti 72 valandas, nes paprastai per tą laiką jau gauni pagalbą.

Taigi, ką derėtų įsidėti į savo išvykimo krepšį? Daiktus išskirstėme grupėmis, kad būtų lengviau įsiminti. Taip pat pateikiame šiek tiek papildomos informacijos ir įžvalgų, leisiančių išvykimo krepšį krauti išmintingai. Atmink, kad pasirengimas ir šaltas protas ekstremaliose situacijose paprastai būna vienas iš lemiamų išgyvenimo faktorių.

Dokumentai. Čia turėtum orientuotis į esminius dokumentus: gimimo liudijimas, pasas, santuokos liudijimas, nuosavybės dokumentai, vairuotojo pažymėjimas ir kt. Jų gali prireikti, jei kiltų reikalas įrodyti savo tapatybę, ieškant artimųjų ar kertant sieną. Pravartu visų dokumentų kopijas turėti skaitmeninėje laikmenoje arba būti išsisaugojus savo el. pašte ar kitose internetinėse paskyrose.

Artimųjų nuotraukos. Paprastai, kai kalbame apie išvykimo krepšį, žmonės, ypač vyresni, nurodo, kad reikia pasiimti nuotraukų albumą. Viso albumo imti neverta, nes jis daug sveria ir užima vietą, tačiau pravartu kiekvienam šeimos nariui turėti bent kelias šeimos ir giminių nuotraukas: tėvų, senelių, vaikų. Jų gali prireikti, jei tektų ieškoti vienas kito. Nuotraukas geriausia turėti portretines, o ne iš vakarėlių, taip pat geriausia, kad nuo nuotraukų padarymo ir realaus amžiaus bei išvaizdos nebūtų didelio skirtumo, t. y. jei turi vaiko nuotrauką, kur jam 12 metų, o jo realus amžius – 17 metų, arba tavo vyro nuotrauka iš tų laikų, kai jis buvo metalistas su ilgiais plaukais ir barzda, o dabar jis trumpais plaukais ir švariai nusiskutęs, turbūt supranti, kad iš tokių nuotraukų naudos bus mažai.

Užrašinė ir rašymo priemonė. Užrašinėje jau dabar turėtų būti surašyti visų artimųjų kontaktiniai duomenys, kuriais galėtum su jais susiekti, jei netektum savo ryšio priemonių. Užrašinėje taip pat pravartu žymėtis einamąją informaciją, pavyzdžiui, kokiame evakuacijos centre arba laikiname prieglobstyje yra tavo tėvai. Reikalui esant užrašinė pravers, jei norėsi palikti raštelį artimiesiems ar išsiųsti laišką. Tokie dalykai gali palengvinti situaciją, jei reikės ieškoti vienas kito. Beje, visus kontaktus, nuotraukas ir dokumentų kopijas rekomenduojama turėti skaitmeniniu pavidalu USB laikmenoje.

Medikamentai. Tavo išvykimo krepšio vaistinėleje turėtų būti pagrindinės pirmosios pagalbos priemonės (tvarsčiai, pleistras ir pan.) bei vaistai (pavyzdžiui, nuo skausmo, peršalimo, viduriavimo, antibiotikai ir pan.). Be galo svarbu nepamiršti, jei šeimoje esama žmonių su specialiais medicininiais poreikiais, pavyzdžiui, alergija vabzdžiams, diabetas ir kt. Tuomet atitinkamai reikėtų pasirūpinti ir vaistais, šiuo atveju adrenalinu ir insulinu.

Maistas, vanduo ir stalo įrankiai. Maisto ir vandens turėtum įsidėti tiek, kad pakaktų 72 valandoms. Maistą geriausia rinktis kaloringą, skanų ir įprastą. Kalorijos svarbu, nes jos teikia energijos, skanus maistas kelia ūpą, o įprastas garantuoja, kad jo suvalgius nesutrikis virškinimas. Maistas gali būti pats įvairiausias: turistinis užpilamas maistas, kariški sausi daviniai, konservai (geriau mėsos nei žuvies), lašiniai ir t. t.

Turėtum pasiskaičiuoti, kad suaugęs šeimos narys gautų bent 1 500 kalorijų per parą. Taip pat pravartu turėti saldumynų ar užkandžių, nes tokie dalykai suteikia ne tik energijos, bet ir kelia motyvaciją bei teikia džiaugsmo. Jei turi šeimos narių, kuriems gali būti reikalingas specialus maistas, pavyzdžiui, kūdikiams, vegetarams ar pan., tuomet pasirūpinkite, kad krepšyje būtų ir jiems tinkamo maisto trims paroms. Jei dėl maisto paprastai aišku, kiek įsidėti, vandens paprastai įsidedama per mažai.

Čia reikėtų skaičiuoti taip, kad kiekvienam šeimos nariui vienai dienai būtų 2 litrai vandens. Vandenį geriausia laikyti pusės litro talpyklose, nes taip jį lengviau paskirstyti kuprinėje. Taip pat derėtų turėti stalo įrankių (peilis, šakutė, šaukštas), indų (puodelis ir dubenėlis, iš kurių ne tik galima valgyti, bet ir virti maistą) ir primusą, ant kurio galima pasiūdyti maistą ir vandenį. Turėk peilį, nes jis pravers ir maistui pjaustyti, ir konservams atidaryti, taip pat gali praversti būtiniosios ginties atveju. Svarbu turėti degtukų, skiltuvą, kitų ugnies įdegimo priemonių ar išgyvenimo rinkinuką, jei juo moki naudotis.

Elektros prietaisai. Nepaisant to, kad kiekvienas dabar turime išmaniuosius telefonus, turėtum įsidėti radijo imtuvą, maitinamą baterijomis. Telefonai išsikauna, tad tau kažkaip reikės susižinoti situaciją ir vyriausybės nurodymus bei rekomendacijas. Lietuvos radijas ir televizija skelbs visą svarbiausią informaciją apie ekstremalią situaciją, gresiančius pavojus, vyriausybės ir specialistų rekomendacijas bei nurodymus. Skelbs visais kanalais, tačiau pagrindiniai bus radijas ir televizija. Tikėtina, kad tuo metu gali nebūti interneto ryšio ir elektros energijos, tad radijo imtuvus su baterijomis greičiausiai bus vienintelė priemonė, per kurią galėsi girdėti naujausias žinias. Taip pat svarbu turėti mobiliojo telefono ir kitų prietaisų kroviklius, gal elektra nedings. Jei vis dėlto dingtų, pravartu turėti išorinę bateriją. Žibintuvėlis taip pat praverstų, nes gali tekti keliauti naktį arba apsistoti laikiname prieglobstyje be elektros energijos. Nepamiršk atsarginių baterijų savo prietaisams.

Atsarginis rūbų komplektas. Išvykimo krepšyje turėtų būti atsarginių rūbų: kelnės, marškinėliai, batai, striukė nuo lietaus, megztinis, kelios poros kojinių, kepuraitė, apatiniai, termorūbai ir t. t. Drabužius derėtų įsidėti pagal sezoną, juk vasarą kailinių greičiausiai neprireiks, o žiemą reikia rimtesnių batų nei sportbačiai. Rūbai sušlampa ir suplyšta, tad atsarginis komplektas be galo svarbus. Esant karo atvejui venk kariškų spalvų ar modelio rūbų, nes juos vilkinti tave gali palaikyti kombatantų, tad tokiu atveju pirma šaus, o tada žiūrės, kas tu per vienas. Turėk siuvimo reikmenų, nes suplyšę drabužiai gali labai trukdyti. Taip pat pravartu turėti lipnios juostos. Čia norisi pajuokauti: jei kas nors neveikia, vadinasi, per mažai lipnios juostos buvo priklijuota. Juokai juokais, tačiau vienos BŠJK pratybose, kai primirkę batai nuplyšo nuo pado, vienas šaulys juos apvyniojo gausiu kiekiu lipnios juostos ir galėjo tęsti pratybas.

Higienos reikmenys. Higienos reikmenis reikėtų dėti pagal poreikį. Nepriklausomai nuo lyties ir amžiaus visada derėtų turėti: muilo, dantų pastos, dantų šepetėlį, rankšluostį bei tualetinio popieriaus – visa kita pagal asmeninius poreikius ir galimybes. Pravartu turėti šlapių servetėlių, nes gali nebūti galimybės nusiprausti po dušu, tačiau jomis galėsi palaikyti savo organizmą švarų ir taip apsaugoti nuo galimų infekcijos pavojų.

Miegmaišis arba šilta paklodė. Atkreipk dėmesį į sezoną, nes vasarinis miegmaišis netiks žiemą, o žieminis vasarą užims per daug vietos. Pravartu turėti pripučiamą pagalvėlę ir paklotėlį, nes komfortabilus miegas kelia motyvaciją ir tausoją jėgas.

Žaislai ir knygos. Išvykimo krepšyje turėtų būti žaislų vaikams ir knygų bei priemonių laisvalaikiui vyresniems. Jei kurį laiką tau teks praleisti laikiname evakuacijos ar pabėgėlių centre, elementarios kortos, knyga ar stalo žaidimai padės išlaikyti gerą nuotaiką ir sumažinti stresą. Vaikams žaidimai apskritai bus gyvybiškai svarbūs, kad išvengtų emocinių traumų. Pabėgėlių ar evakuacijos centruose paprastai dėl nuovargio ar emocijų kyla trintis tarp žmonių, nes žmonės, paveikti streso ir baimės, pasidaro pikti ir agresyvūs, žaidimai ir minčių nukreipimas kita linkme gali padėti sumažinti įtampą.

Valiuta. Išvykimo krepšyje derėtų turėti grynųjų pinigų. Geriau smulkesnėmis kupiūromis ir didesnį jų kiekį. Kortelės gali neveikti, jei nebus elektros, tad galėsi atsiskaityti tik grynaisiais. Taip pat svarbu turėti ir kitokios valiutos, pavyzdžiui, juvelyriniai dirbiniai, cigaretės, alkoholis – jie gali būti panaudoti kaip valiuta mainų prekybai. Šiuos daiktus reikėtų išslapstyti įvairiose krepšio ir drabužių vietose.

Į kokį krepšį viską dėti. Kai kalbame apie išvykimo krepšį, nekalbame apie „Maximos“ krepšelį. Krepšys turi būti patogus, pavyzdžiui, lagaminas su ratukais, jis bus patogus, jei turi problemų dėl nugaros, tačiau jis atima vieną ranką. Jei su sveikata viskas gerai, tuomet geriau kelioninė kuprinė, su ja esi mobilusis ir abi rankos lieka laisvos. Svarbu, kad visi daiktai nebūtų sukrauti į vieną kuprinę, bet kiek įmanoma paskirstyti visiems šeimos nariams. Jei įmanoma, kiekvienas nešasi po savo asmeninį krepšį su išvardytais dalykais, nes pasimetęs kiekvienas bus apsirūpinęs. Jei su jumis iškeliauja maži vaikai, tuomet jiems į krepšį nederėtų dėti svarbių dokumentų ar valiutos, tačiau reikėtų pasirūpinti, kad prie jų būtų artimųjų kontaktai ir nuotraukos. Taip pat pravartu esminius dalykus (vandens ir maisto vienai dienai, valiutą, dokumentus ir pan.) susidėti į nedidelį krepšelį, nes jei nutiktų taip, kad kas nors kėsintųsi atimti tavo turtą (marodieriai, priešo kariai ar kiti niekdariai), turėsi galimybę bent jau kažką išsaugoti, nes net ir užpuolikai gali pasiduoti psichologiniam efektui ir pasigailėję palikti nedidelį krepšelį.

Svarbu atminti, kad išvykimo krepšys nėra garantas, jog viskas bus gerai, jis tiesiog padidina tavo galimybes išgyventi ekstremalioje situacijoje. Panašų krepšį (nebūtinai su visais išvardytais daiktais) galima turėti automobilyje, tad, pavyzdžiui, žiemą kur nors užklimęs ir neturėdamas galimybės prisišaukti pagalbos jau būsi apsirūpinęs. Žodžiu, būk pasirengęs. Duok Dievui, kad to krepšelio niekada neprireiktų. x

„HAIX“: BATAI, KURIUOS AVI HEROJAI

TEKSTAS: Valdas Kilpys

Mąstantis šaulys žino, kad geri batai – sėkmės garantija. Galí turėti tobulą ginkluotę, puikius įgūdžius ir stipriausią valią priešintis, bet jei kojos bus šlapios ar nutrintos, viskas greitai dings. „Trimitas“ ėmėsi sunkiai įgyvendinamos misijos – surasti batus, kuriais galima pasitikėti. Lengva nebuvo...

BEPROTIŠKAI DIDELĖ PASIŪLA

Kam teko rinktis taktinius batus, tas žino, kad nuo informacijos pertekliaus susisuka galva. Internetu knibžda įvairiausių gamintojų siūlymų, kiekvienas sako, kad avėdamas jų batais tapsi nenugalimas, gražus ir užtikrintas. Galima praleisti valandų valandas lyginant techninius batų duomenis, bet ar iš to bus naudos, lieka atviras klausimas.

„Trimitas“ nuėjo kitu keliu. Mes iš anksto susiformavome kriterijus, kuriais remiantis atsirinkti geriausią produktą tapo gerokai paprasčiau.

– Apavo gamintojas turi dirbti batų rinkoje ne mažiau kaip 70 metų, t. y. turi turėti didžiulės patirties;

– bent viena Lietuvos statutinė institucija turi avėti šio gamintojo batus, t. y. šitie batai turi būti patikrinti praktiškai, laimėję vietinius pirkimo konkursų bandymus;

– batų gamyboje turi būti naudojamos šiuolaikiškiausios technologijos ir inovatyvūs sprendimai;

– nė vienas batas ar jo dalis negali būti gaminama trečiojoje šalyje. Tai turi būti NATO arba ES erdvės valstybių gaminy, sukurtas tos valstybės teritorijoje.

Paskutinis kriterijus tapo atspirties tašku: „Tu gali paimti padą, pagamintą Kinijoje, bato viršų, pasiūtą Filipinuose, ir juos sujungti Europoje sakydamas, kad tai „Made in Europe“. Mes taip nedarome. Viskas pagaminta Vokietijoje mūsų rankomis“, – filmuke pasakojo apavo ekspertas iš „Haix“ gamyklos.

Pradėjome kapstyti giliau...

KAIP VISKAS PRASIDĖJO IR TĚSIASI

Tolimais 1948-aisiais Bavarijoje, Mainburgo mieste, kur ir dabar stovi pagrindinė „Haix“ gamykla, įmonės įkūrėjas Xaveras Haimerlis pastebėjo, kad ugniagesiai vargsta su prastu guminiu apavu. Dar po kelių dešimtmečių jo sūnus Ewaldas į reikalą pažūrėjo plačiau ir pagamino pirmuosius kokybiškus, gerokai lengvesnius „kvėpuojančius“ odinius batus ne tik ugniagesiams, bet ir policininkams bei kitų specialiųjų tarnybų pareigūnams.

Gamyba plėtėsi, atsirado dideli fabrikai JAV ir Kroatijoje. Plečiantis gamybai buvo priimtas sprendimas žengti į Tolimųjų Rytų rinkas ir pasinaudoti tuo, kuo naudojasi visos globalios kompanijos, – pigesne darbo jėga. Tačiau jau 2013 metais savininkams tapo aišku, kad turimos žinios, nuosavos laboratorijos tyrimų rezultatai ir kitas „know-how“ turi likti Vokietijoje.

Kompanija neslepia ir didžiuojasi, kad siekia kokybės be jokių kompromisų. Arba gerai, arba niekaip. „Haix“ batų kokybės standartai ženkliai lenkia ES nustatytus ISO standartus. Turėdamas šiuos batus gauni daugiau nei statistinis europietis.

TECHNOLOGIJOS

Jų tikrai daug ir aptarti visas neužtektų žurnalo. Tad paminėsime tik tai, kas yra unikalų ir negirdėta. Pirmiausia stebina galimybė kiekvienus batus pritaikyti prie pėdos specifikos. „Haix“ kiekvienam batų savininkui suteikia galimybę pasirinkti trijų dydžių vidpadžius, kurie, priklausomai nuo pėdos pločio, suteikia maksimalų komfortą („VW Fit System“). Anatomicinis padas svorį paskirsto taip, kad nuovargis ateina gerokai vėliau, nei avint įprastą apavą, o pėda nei spaudžiama, nei laisvai tabaluojasi.

Negana to, gamintojai išrado ir užpatentavo „Conexis“ sistemą, kurios esmė – fascijos stimuliacija. Kas nežino, fascija yra svarbi mūsų organizmo dalis, jungiamojo audinio plėvė, gaubianti raumenis, organus, kraujagysles ir kitas kūno dalis. Ji fiksuoja raumenis, neleidžia jiems traukiantis smarkiai plėstis į šonus, palaiko įcentrinę veninio kraujo ir limfos tekėjimo kryptį, žodžiu, leidžia organizmo dalims deramai veikti įvairių apkrovų metu. Ją stimuliuojant specialiomis juostelėmis pėdose visas organizmas „veikia“ ilgiau ir stabiliau.

Vasarą pratybose ne vienas esame patyręs saulės poveikį, kai tamsūs batai įkaista net nejudant. „Haix“ išsprendė ir šią problemą, sukūrė „Sun Reflect“ technologiją. Tamsi oda dėl specialios dangos neįkaista.

Tiesa, tokius batus tenka valyti ypatingu kremu, tačiau tokia yra patogumo ir vėsos kaina.

Tiesa, vėšą užtikrina ir dar keletas svarbių technologijų, kurių kitų gamintojų batuose nerasi nė su žiburiu: vidpadžiuose susikaupianti drėgmė išstumama per šonus į aulį viršuje padarytas skylutes, o įvairūs batų sluoksniai klijuojami voratinklio principu, kad liktų porų „kvėpuoti“.

Ypač sužavėjo batų raištelių sistemos („Smart Lacing System“). Tekę išbandyti nemažai įvairių batų su visokiomis raištelių fiksavimo sistemomis, tačiau anksčiau ar vėliau tekdavo grįžti prie klasikos: tiesiog rišti „su kilpelėmis“, nes raišteliai atsipalaiduodavo. Šį kartą viskas kitaip: dviejų zonų raištelių fiksatoriai veikia nepriekaištingai, o galutinis, atstojantis mazgą fiksatorius net po ilgo ėjimo neatsipalaiduoja. Kad batuose yra atskiros kišenėlės batraiščiams, jog neklūtų, manau, aiškinti nereikia.

PLATUS ASORTIMENTAS

Kaip ir kiekvienas rimtas gamintojas, „Haix“ siūlo įvairios paskirties batus. Sąlyginai juos galima skirstyti į kelias didžiules grupes: ugniagesiams gelbėtojams, specialiųjų tarnybų atstovams, tiems, kurių darbas ar tarnyba vyksta miškuose, laisvalaikio ir, savaime suprantama, kariams bei jiems prijaučiantiems. Būtent į šiuos batus ir kreipsime daugiausia dėmesio.

Ši batų grupė turi bendrinį „Black Eagle“ pavadinimą ir būna įvairaus ilgio aulais. Šiuose batuose galima rasti praktiškai visas naujausias technologijas ir šiuolaikinio mokslo pasiekimus. Kiek rūstesni yra „Commander GTX“, skirti bet kokiai gyvenimo situacijai. Savaime suprantama, kad yra ir dykumoms, ir lengvesnėms užduotims skirto apavo.

Gera žinoti, kad Lietuvos policijos pareigūnai pasirinko „Black Eagle Tactical 2.0 GTX“ batus. Kadangi šauliai glaudžiai bendradarbiauja su policijos pareigūnais, nebuvo didelio vargo surasti ne vienus metus tarnyboje šiuos batus „trinančių“ žmonių. Kauno apskrities VPK viešosios tvarkos valdybos bendruomenės pareigūnų veiklos skyriaus vyr. tyrėjas Darius Jonekis buvo atviras: „Pirmiausia vertinu šiuos batus dėl to, kad jie labai gerai suspaudžia čiurną. Einant ar bėgant, darant staigius judesius nelygioje vietovėje išnirti kojos neįmanoma. Antra, man patinka, kad jie yra lengvi. Ir trečia, avėdamas juos jautiesi it su sportiniais bateliais. Padas yra tokio labai sportiško išlenkimo, nesijaučia, kad avėtum kerzinius batus.“ Vienintelis minusas, kurį nurodė pareigūnas, – batų raištelius apgaubiantis

ir apsaugantis nuo kliuvimo ir atsirišimo liežuvėlis. Jo teigimu, ilgiau avimi batai išpešioja raištelių plaušelius ir šie pasidaro pūkuoti.

Beje, jei kas šių eilučių autoriaus klausytų, koks yra skiriamasis „Haix“ karybai skirtų batų bruožas, pirmiausia tektų minėti būtent jų sportišką ir ergonomišką padų formą. Daugelis kitų gamintojų kariams gamina gerokai per grubius batus. Čia – ne tas atvejis.

PROFESIONALŲ PATARIMAI

Kai susitinki su batų žinovais, visuomet maga gauti teisingų patarimų, kaip juos avėti, prižiūrėti ir mylėti. „Trimitas“ nepasikuklino nuvykti į „Defensus“ ir išstardyti „Haix“ atstovus šiuo klausimu. Juk tik mėgstamas apavas atsilygina tuo pačiu ir lieka ištikimas net ekstremaliausiose situacijose.

1. Po ilgesnio avėjimo iš batų būtina išimti vidpadį ir jį džiovinti atskirai. Jį reikia periodiškai skalbti apie 30 laipsnių temperatūros vandenyje. Vidpadis yra itin svarbi apavo dalis, kurią reikia prižiūrėti, susidėvėjusį keisti.

2. Nevalia apavo džiovinti „priverstiniu būdu“: ant radiatoriaus, šalia ugnies ir t. t. Jei yra galimybė, geriausia juos palikti tiesiog šiltoje, sausoje, vėdinamoje patalpoje.

3. Batus reikia „maitinti“ tepalu. Jei oda pagaminta su saulę atspindinčia „Sun Reflect“ technologija, paprastas batų tepalas gali sumažinti batų atsparumą saulės spinduliams. Tačiau geriau toks nei joksio.

4. Geriausia mėvėti pusvilnones kojines. Dar geriau įsigyti specialiai gamintas funkcines, skirtas konkrečioms tikslams (žygiui, taktinės, bėgimo ir t. t.). Nenuvertinkite kojinių! x

1. Specializuotoms užduotims vykdyti reikalingi itin kokybiški batai.

1

ŠVEDIŠKI „BOFORSAI“ LIETUVOS DANGAUS SARGYBOJE

TEKSTAS: Kęstas Vasilevskis,
Vytauto Didžiojo karo
muziejaus muziejininkas

12

KODĖL REIKALINGA ORO GYNYBA?

Oro gynyba ir „švarus“ nuo priešo aviacijos dangus – vieni svarbiausių karybos elementų. Aviacija antskrydžiais gali ne tik naikinti infrastruktūrą bei resursus, bet ir per mesti įvairius krovinius ir karius. Tad apsaugoti miestus, strategškai svarbius objektus, dislokuotą kariuomenę ir techniką nuo įvairių tipų bei paskirčių lėktuvų, sraigtasparnių ir pastarąjį dešimtmetį išpopuliarėjusių dronų yra gyvybiškai svarbu.

Kariniai veiksmai dažnu atveju yra pradedami aviacijos antskrydžiais, tad ir oro erdvę ginantiems kariams svarbu reaguoti greitai ir pirmiesiems pasitikti priešą.

LIETUVOS ORO ERDVĖS GYNYBA IR GINKLUOTĖ „BOFORS“

Vystydama oro gynybos pajėgumus, Lietuva 2020 metais įsigijo modernių norvegiškų vidutinio nuotolio oro gynybos sistemų NASAMS (*Norwegian Advanced Surface to Air Missile System*). Tų pačių metų rugsėjį šios sistemos elementai pirmą kartą buvo išbandyti Lietuvoje vykusiose tarptautinėse pratybose „Tobruq Legacy 2020“. Specialistų vertinimais, šios ginkluotės įsigijimas – didžiulis kokybinis ir kiekybinis pasiekimas vystant antžeminę oro gynybą Lietuvoje.

Lietuvos dangus ginamas ne tik NASAMS sistemomis, tačiau ir iš anksčiau turimais

mobiliaisiais nešiojamaisiais kompleksais: lenkiškais „Grom“, amerikietiškais „Stinger“, švediškais RBS-70. Tačiau pirmieji Lietuvos oro erdvę saugoti pradėjo pasaulyje puikiai žinomos kompanijos „Bofors“ automatiniai zenitiniai pabūklai.

XVII amžiaus viduryje Švedijoje įkurta „Bofors“ – viena žinomiausių pasaulyje plieno gaminių, šarvų ir ginkluotės gamintojų. Tuo laiku tai buvo Švedijos Karalystės įkurta kompanija, kurios pavadinimas kildinamas iš kalvių malūno, besivadinusio „Boofors“. Šiandien kompanija priklauso britų „BAE Systems“ koncernui. Įdomu, kad jos produkcijos Lietuvos kariuomenė turėjo jau XX amžiaus 4-ajame dešimtmetyje.

Kaip savo tyrime „Lietuvos kariuomenės artilerijos pabūklai 1919–1940 m.“ pažymi istorikai Vytautas Jokubauskas ir Egidijus Papečkys, tuo laiku kariuomenės artilerijos parke dominavo vokiška, prancūziška, britiška ir rusiška ginkluotė, tačiau turėta ir šių švediškų „Bofors“ pabūklų: du 40 mm kalibro wz.36 modelio bei 52 vnt. 40 mm kalibro priešlėktuvinių.

Dalis ginkluotės buvo pirkti iš Švedijos, o keletas pabūklų į Lietuvą pateko dėl aplinkybių, susiklosčiusių per Antrąjį pasaulinį karą. 1939 metais iš Lietuvoje internuotų Lenkijos kariuomenės karių buvo paimti šeši 40 mm kalibro zenitiniai automatiniai „Bofors“ pavyzdžio pabūklai, pagaminti Lenkijoje.

1990 metais atkūrus Lietuvos Respubliką, teko atkurti ir ginkluotąsias pajėgas. XX amžiaus 10-ajame dešimtmetyje jas gausiai rėmė Skandinavijos valstybės, ypač Švedija. Be įvairios ginkluotės, technikos, mokymų ir kitos pagalbos, švedai itin stipriai padėjo kuriant Lietuvos oro gynybos pajėgumus, perduodami įvairius XX amžiuje sukurtus „Bofors“ sistemos modelius: L-50 (TAK 76), L-60AA (gaminti 1936–1948 metais), L-70 (gaminamas nuo 1948 metų) ir M/48 (gamintas 1932–2005 metais).

GINKLUOTĖ „BOFORS“ MODERIOSE KARINĖSE JŪRŲ PAJĖGOSE

Atkūrus nepriklausomybę, XX amžiaus 10-ajame dešimtmetyje, ginkluotė „Bofors“ buvo diegiama ir Karinėse jūrų pajėgose. Flotilė papildydavo Vakarų valstybėse pastatytais laivais, ginkluotais švedišką ginkluote.

Karinių jūrų pajėgų kariai nuolat tobulina šios ginkluotės valdymo įgūdžius, tad reguliariai dalyvauja įvairiose pratybose, tarp jų – ir artilerinio šaudymo. »

2

1. Patrulinio laivo P31 „Džūkas“ artileristų komanda su 40 mm pabūklų L60. Apie 1999–2000 m. Karinių jūrų pajėgų nuotrauka.

2. Pirmieji oro gynybos bataliono kariai prie zenitinės patrankos L-70 oro ginkluotės kursuose Švedijoje. 1999 m. Nuotraukoje: kpt. Rolandas Greibus, kpt. Juozas Valadkevičius, eil. Gintautas Matusevičius, eil. Darius Žemaitis. Oro gynybos bataliono nuotrauka

Susidomėjęs skaitytojas „Youtube“ platformoje gali susirasti tokių pratybų, pavyzdžiui, „Kormoranas 2017“, vaizdų. Užfiksuotuose kadruose galima pamatyti, kaip pabūklų „Bofors“ L70 šaudo laivo „Skalvis“ [M53] įgula.

1998 metų gegužės mėn. Norvegija Lietuvos karinėms jūrų pajėgoms, tiksliau kalbant, 1994 metais gautam „Storm“ klasės patruliniam laivui „Dzūkas“ [P31] padovanojo įrangą ir 40 mm pabūklą „Bofors“ L60. Vėliau „Dzūkas“ [P31] buvo atnaujintas dviem pabūklais „Bofors“: 76 mm – L50 ir 40 mm – L70.

Tarnybą pradėjo:

– 1999 metų gegužės 22 dieną Vokietijos Lietuvai perduotas „Lindau“ klasės minų medžiotojas „Sūduvis“ [M52], ginkluotas dviem 40 mm pabūklais L70.

– 2001 metų balandžio 25 dieną antrasis Vokietijos Lietuvai perduotas „Lindau“ klasės minų medžiotojas „Kuršis“ [M51], taip pat ginkluotas dviem 40 mm pabūklais L70. Vėliau laivų „Kuršio“ [M51] ir „Sūduvio“ [M52] pabūklai buvo pakeisti modernesne „Bofors“ modifikacija L70 HS 99.

– 2001 metų birželio 12 dieną Norvegijos Lietuvai perduoti „Storm“ klasės patruliniai laivai „Sėlis“ [P32] ir „Skalvis“ [P33], kurie buvo ginkluoti 76 mm kalibro L50 ir 40 mm kalibro L70 „Bofors“ pabūklais.

– 2006 metais Norvegijos Lietuvai perduotas „Vidar“ klasės štabo ir aprūpinimo laivas „Jotvingis“ [N42], ginkluotas dviem 40 mm pabūklais L70.

– 2011 metais Jungtinės Karalystės Lietuvai perduoti „Hunt“ klasės priešmininiai laivai „Skalvis“ [M53] ir „Kuršis“ [M54], kiekvienas jų ginkluoti 40 mm pabūklų L70.

GINKLUOTĖ „BOFORS“ ORO GYNYBOS BATALIONE

Priešlėktuviniai pabūklai „Bofors“ neatsiejami ir nuo Karinių oro pajėgų Oro gynybos bataliono kasdienio gyvenimo bei atliekamų funkcijų. Radviliškyje dislokuotas Oro gynybos batalionas įkurtas 2000 metų rugsėjo 1 dieną. Netrukus jis buvo aprūpintas švediška ginkluote ir technika. Tai išsamiau aprašė istorikas Algirdas Gamziukas knygoje „Du dešimtmečiai padangės sargyboje“.

2000 metų rugsėjo 21 dieną į Klaipėdą pristatyta Švedijoje įsigyta pirmoji batalionui skirta ginkluotė – 18 sistemų M/48. Jas sudarė „žirafomis“ pravardžiuojami apžvalgos radarai PS-70, ugnies valdymo radarai UVR 790 bei 40 mm kalibro automatiniai zenitiniai

1

pabūklai L70. Kartu gauta ir ginkluotei pervežti skirta technika – 1956–1959 metais gaminti sunkvežimiai „Volvo 934“, vadinamieji „Volvo Titan“. Valdyti ir prižiūrėti šią techniką ir ginkluotę bataliono kariai mokėsi Švedijoje.

Moderniąsias Lietuvos ginkluotąsias pajėgas tyrinėjantys istorikai pateikia ir kitų įdomių duomenų apie Lietuvos oro gynybą. Istorikas Vytautas Jokubauskas savo 2015 metų tyrime „Atkurtosios Lietuvos Respublikos kariuomenės pajėgumai: finansavimas, personalas ir ginkluotė“ rašo, kad 1998 metais Švedija Lietuvai perdavė ne tik pabūklų, bet ir 12 000 sviedinių bei kito turto.

PABŪKLŲ „BOFORS“ VALDYMAS

Sausumoje naudojamo „Bofors“ pabūklų įgulą sudaro penki kariai [skyrčiau vadas, du operatoriai, užtaisytojas ir šaudmenų ruošėjas], tad ginklo valdymas reikalauja darnaus komandinio darbo. Pabūklų operatoriai, įsitaisę sėdynėse, sukioja rankenas ir taikosi: kairysis reguliuoja šaudymo aukštį, dešinysis – kryptį. Nors taikosi abu kariai, tik tas, kuris sėdi kairėje, po dešiniąją koją turi šaudymo pedalą. Vertikaliai pabūklą galima pakelti visiškai, sukimosi platformoje nėra jokių stabdžių, tad jis aplink savo ašį gali sukis nuolat. Trečiasis įgulos narys užtaiso pabūklą: j dėtuvą viršutinėje dalyje deda šaudmenis, kurių kiekvienas sveria beveik kilogramą.

1. Patrulinio laivo P33 „Skalvis“ 76 mm pabūklas L50. Apie 2001 m. Karinių jūrų pajėgų nuotrauka.
2. Patrulinis laivas P33 „Skalvis“ apie 2001 m. Karinių jūrų pajėgų nuotrauka.

2

Už operatorių įrengtos vietos šaudmenims sudėti, kad jų staiga nepritrūktų ir būtų galima užtikrinti nuolatinį užtaisymą. Ketvirtasis įgulos narys ruošia šaudmenis, deda į specialias dėtuves ir paduoda juos užtaisytojui.

„Bofors“ pabūklai gali šaudyti pavieniais šūviais arba ir automatinėmis serijomis. Pabūklų modeliams tobulėjant, didėjo ir jų greitašauda: L-50 modelio – 30 šūvių per minutę; L-60AA modelio – 120 šūvių per minutę; L-70 modelio – iki 330 šūvių per minutę, M/48 modelio – 120 šūvių per minutę. „Bofors“ pabūklų efektyvaus šūvio nuotolis siekia beveik iki 5 kilometrų ir daugiau, priklausomai nuo modelio. Šie pabūklai gali būti valdomi dvejopai: rankomis ir automatiškai, t. y. „boforsus“ buvo galima sinchronizuoti su radarais.

Karinių jūrų pajėgų laivuose „Bofors“ pabūklai taip pat valdomi keliais būdais. Pavyzdžiui, „Storm“ klasės laivuose „Bofors“ 40 mm pabūklai L70 valdomi: rankiniu ir mechaniniu būdu, elektrine valdymo rankena ir nuotoliniu būdu iš laivo Centrinio artilerijos valdymo posto [toliau – CAVP] vadinamosios vizirinės kolonėlės TVT-300, esančios ant laivo denio. Per šią valdymo kolonėlę buvo galima vizualiai matyti ir, CAVP operatoriui užfiksavus, sekti taikinį. „Storm“ klasės laivuose „Bofors“ 40 mm pabūklus L70 prižiūrėjo 4 kariai: CAVP operatorius, vizirinės kolonėlės operatorius ir du

pabūklų užtaisytojai. Šaudmenys dažniausiai būdavo kasetėse po 4 vnt., prieš šaudymą sudedami į specialias dėtuves.

„Storm“ klasės laivų 76 mm pabūklas „Bofors“ L50, skirtas sausumos ir vandens taikiniams naikinti, buvo valdomas tik iš CAVP vizirine kolonėle TVT-300. Įgula – 4 kariai: CAVP operatorius, vizirinės kolonėlės operatorius ir du pabūklų užtaisytojai užtaisytojų skyriuje.

Lietuvos ginkluotosios pajėgos „Bofors“ pabūklus yra testavusios ir sausumos pratybose. XXI amžiaus antrajame dešimtmetyje keletą metų iš eilės buvo rengiamos Sausumos pajėgų prieštankinių padalinių pratybos „Medžiotojas“, skirtos treniruoti karius kovoti su šarvuotomis transporto priemonėmis. Toks ginklas vargu ar padarytų tankui daugiau žalos, tačiau nešarvuotai technikai – sunkvežimiams, visureigiams ir pan. – sukeltų didelių problemų.

„Bofors“ pabūklų pozicijos buvo įrengtos budint ir saugant vieną svarbiausių Lietuvos Respublikos strateginių objektų – Ignalinos atominę elektrinę. Reaguojant į Rugsėjo 11-osios įvykius JAV, Oro gynybos bataliono būrys gynybines pozicijas prie Ignalinos AE užėmė 2001 metų spalio 17 dieną ir vykdė elektrinės oro erdvės apsaugą iki 2010 metų. L70 modelio pabūklų Oro gynybos batalionas dar turi

ir šiandien, o Karinių jūrų pajėgų flotilės laivai jais tebėra apginkluoti. 40 mm kalibro L70 pabūklai dar nėra pasenę ir yra montuojami į tą pačią švedų gaminamas pėstininkų kovos mašinas CV90. Šių mašinų būna ir Lietuvoje, jas naudoja sąjungininkai – NATO Priešakinių pajėgų bataliono kovinė grupė.

PABŪKLAI „BOFORS“ KARO TECHNİKOS EKSPOZICIJOJE

Šiuos ginklus ir daug kitos technikos, naudotos atkurtose Lietuvos ginkluotosiose pajėgose, galima pamatyti Vytauto Didžiojo karo muziejaus Karo technikos ekspozicijoje, Kauno VI forte. Čia eksponuojami jau minėti modeliai, naudoti įvairiuose Karinių jūrų pajėgų flotilės laivuose, tai – M48, L50, L60AA, L70. Lankytojai pamatys ir minėtus švedišką sunkvežimį „Volvo Titan“ bei ne visos komplektacijos UVR 790 radarą.

Rengiant šią apžvalgą, davė nuotraukų, bendravo ir konsultavo Lietuvos karinių jūrų pajėgų ir Lietuvos karinių oro pajėgų Oro gynybos bataliono kariai. Norėčiau jiems padėkoti už visokeriopą pagalbą.

O kitoje apžvalgos apie „boforsus“ dalyje savo įspūdžiais, prisiminimais ir mintimis apie šią ginkluotę ir tarnybą Oro gynybos batalione pasidalys ir tebetarnaujantis Lietuvos ginkluotųjų pajėgų karys, kuriam teko su šia ginkluote dirbti. x

PARTIZANŲ IR DISIDENTŲ PATIRTIS: KO GALIME PASIMOKYTI?

13

TEKSTAS IR NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

1. Kariai tęsia laisvės kovotojų tradicijas.

Rusijai bandant okupuoti Ukrainą, kyla paprastas ir aiškus klausimas: o kas bus, jei karo banga atsiris iki mūsų? Dar prieš kelis mėnesius šis klausimas skambėjo hipotetiškai, tačiau dabar galima laukti bet ko. Ir būti pasiruošus prisimenant nuveiktus partizanų ir disidentų žygius.

NUO PRAEITIES NEPASISLĖPSI

Ar pamąstote, kad buvo laikas, kai koks nors vieno ar kito viešojo asmens, politiko ar tarnautojo poelgis sukeldavo didžiules bangas ir visuotinį pasipiktinimą? Ar menate, kad pykomės dėl dabar nereikšmingais atrodančių dalykų? Regis, turėdami pašonėje įsiplieskusį karo židinį po truputį grįžtame prie esminių dalykų: atjautos, savitarpio pagalbos saviems ir atvykusiems iš karo zonos bei paprasčiausio savo veiksmų pervaldinimo. Laiko smulkmenoms neliko, reikia dirbti.

Protingi žmonės sako, kad tokiais atvejais verta pergaltoti analogiškus atvejus iš praeities. Mąstant apie Ukrainą į galvą lenda Suomijos Žiemos karo analogija. Projektuojant įvykius vystantis blogiausiam scenarijui neįmanoma atsiriboti nuo partizanų nuveiktų darbų sovietams okupavus mūsų šalį.

Klausimas, į kurį turi atsakyti kiekvienas šaulys, jau dabar yra paprastas: kas vertė priešintis pasiryžusius vyrus ir moteris pasirinkti „karo kelią“, kai buvo ir lengvesnių, saugesnių sprendimų? Kodėl jie nesitaikė prie okupacinės valdžios, o vėrciau nusprendė žūti ir savo mirtimi liudyti pasipriešinimą terorui ir neteis्यbei?

Tuo nelengvu metu laisvės kovotojai puikiai suprato, kad sovietų valdžios nenugalės, tačiau nepaisant to rinkosi kovos kelią. Pergalės link, kurios patys neregės.

KOVOTI, KAI ŽINAI, KAD PERGALĖS VAISIŲ NERAGAUŠI

Įdėmiai analizuojant Lietuvos laisvės kovotojų pergalės ir pralaimėjimus, į akis krinta aukojimosi aspektas. Jie ėjo iki galo. Tai supratęs tenka pripažinti, kad dabarties žmonių pagrindinė problema yra pasiaukojimo sampratos nyksmas. Kai gyvenimas statomas naudoms gavimo arba „tu – man, aš – tau“ principu, galingo pasipriešinimo tikėtis būtų sunku.

Tiesa, vis labiau plintantis savanoriavimas laikytinas pozityviu reikalu. Kalbant apie atvejus, kai reikalingas pasiaukojamas darbas dėl valstybės nesant pavojaus gyvybei, savanorių niekada nebūna per daug. Ir tai mums dar kartą demonstruoja įvykiai Ukrainoje. Vienam reikia sutikti pabėgėlius, kitam juos apgyvendinti, o ką jau kalbėti apie jų maitinimą, gydymą ir t. t.

Savanoriavimas yra tokia lengvesnė mirtinos kovos forma. Apsisprendimas už gėrį, darbas dėl jo iki tam tikros ribos. Mūsų šaliai partizanai ir disidentai ėjo iki

galo – suėmimų, tremčių ar mirties. Kokie faktoriai lemia tokį apsisprendimą? Atvirai pasakius, rimtų tyrimų šia tema aptikti nepavyko. Būna sisteminti jau turimas žinias. Tad drauge pasvarstykime, kas vėrcia žmogų nepasiduoti mirties akivaizdoje?

Remiantis partizanų ir disidentų atsiminimais, laiškais, interviu ir kita medžiaga pavyko išgryninti šias kovos iki pergalės priežastis:

– kovoji aiškiai suprasdamas, kad pergalės vaisių gali neragauti. Juos raškys ir skanaus ateities kartos ir tai kovotojui yra prasmingiau nei veikimas siekiant dvasinio pasitenkinimo, konkrečios naudos ar tiesiog banalios garbės;

– kovotojas turi išugdę moralinį stuburą. Kada ir kaip jis išugdomas konkretaus žmogaus gyvenime, iki šiol yra didžiulė mįslė, bet puikiai žinoma, kur slypi moralinio stuburo šaltiniai.

Partizanai pažymi:

a) religiją (Dievas mūsų pusėje, kovojama prieš antikristą ir t. t.),

b) tėvynės meilę (labai komplikotas dalykas, nes kas mąstoma kalbant apie ją, iš tiesų sunku žinoti: ideologija, noras palikti geresnę šalį įpėdiniams, gyvenamoji aplinka?)

c) humanistinis nusiteikimas (dalis žmonių tiesiog tiki gėriu ir jo gausinimu pasaulyje dėl savo humanistinio nusiteikimo).

Perskaičius šiuos punktus verta pamąstyti, ar man bent vienas iš jų tinka? Jei taip, stiprinkite jį. Prireiks. Tačiau ne mažiau svarbus ne tik giluminių paskatų nepasiduoti įsisąmoninimas, bet ir paprastas psichologinis nusiteikimas. Kariškais terminais kalbant, asmenybės „taktinis lygmuo“ taip pat turi būti puoselėjamas.

PSICHOLOGINIO NUSITEIKIMO SVARBA

Vertindamas visuomenės būseną karo psichologas Andrius Jurgaitis sako, kad Lietuvos žmonės reaguoja adekvačiai esamai situacijai. Jo teigimu, iš pradžių galėjome kalbėti apie šoką, nerimą, nežinomybę, o dabar prie viso to prisideda pyktis, neapykanta ir nuovargis. Karyboje tai vadinama „mūšio nuovargiu“.

Tiek konkretus žmogus, tiek visuomenė turi ribotus psichologinius, emocinius resursus, todėl juos dera saugoti ir puoselėti. Pirminis karo šokas buvo siejamas su baimės apraiškėmis ir

netramdomu noru kažkaip padėti užpultos šalies žmonėms. Labdaros rinkimas, ekipuotės dovanojimas ir kita panaši veikla yra vienas iš būdų įveikti nekontroliuojamą nerimą.

Psichologų teigimu, būtent veikimas, dėjimas dėl bendro labo teikiant įvairiapusę pagalbą nukentėjusiesiems yra vienas iš veiksmingiausių būdų tvarkytis su psichinėmis problemomis. Kai matai ir suvoki, kad padarei gerą darbą, nejučia randasi pozityvios emocijos, kurios stabilizuoja psichiką.

PRAKTINIAI PATARIMAI TVARKANTIS SU BAIMĖMIS

Neignoruoti šio jausmo, jį pripažinti. Jei bijau, nereiškia, kad esu bailys. Visi žmonės bijo. Tai natūrali reakcija. Jei kiti atrodo ramesni, tai nereiškia, kad nebijo. Dažniausiai bijoma iki prasidedant veiksmui. Su laiku psichika susitvarko pati. Esant prastai situacijai pirmas pagalbininkas – pokalbis su artimu žmogumi saugioje aplinkoje. Jaučiant, kad panikos priepuoliai kartojasi, nederėtų laukti per ilgai. Specialistai padeda.

Jei yra galimybė, būtina bandyti lėtinti veiklų tempą. Psichinės sveikatos stabilumui labai padeda malda, meditacija, tikslingi vaizdiniai.

Kad ir nedidelis, bet prasmingas (visuomeniškas) darbas dėl aukštesnių tikslų padeda.

Būtina stengtis išlaikyti gyvenimo rutiną atsižvelgiant į susidarytą planą.

Net jei labai nesinori, prisiverskite būti fiziškai aktyvūs (vaikščiojimas, bėgimas, fiziniai pratimai).

P. S. Prisiminkime laisvės kovotojus. Jie bijojo, neretai stigdavo vilties, tačiau kovą tęsė iki galo. Turime iš ko mokytis. x

PROPAGANDA: AR JI GALI BŪTI PATEISINAMA?

TEKSTAS: Lina Vaitiekūnaitė
NUOTRAUKA: Eimantas Genys

Šiomis dienomis viso pasaulio dėmesį pritaikęs karas Ukrainoje nepalieka abejingų. Vienaip ar kitaip visuomenė vertina Rusijos sprendimą pradėti plataus masto invaziją į nepriklausomą šalį. Agresorės komunikacija ir skleidžiama dezinformacija vadinama judąja propaganda, nes remiasi melu. Ir pats žodis „propaganda“ daugeliui turi neigiamą prasmę.

Tačiau ar visada taip yra? Ar visada propaganda lydi karo veiksmus ir gali turėti neigiamą reikšmę ir įtaką žmonių nuomonei ir sprendimams? Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos docentas dr. Viktoras Denisenka (Viktor Denisenko) atsako – ne.

Kada ir kodėl galima atlaidžiau vertinti propagandą? Kada ji turi neigiamą, o kada – teigiamą reikšmę?

Dr. V. Denisenka aiškina, kad neigiamai propaganda visų pirma apibūdinama ne moksliniame apibrėžime, o žmonių, kurie ją taip suvokia.

„Propaganda vertinama pagal jos naudojimo būdus ir tikslus, – teigia Karo akademijos docentas. – Tačiau bet kuriuo atveju ji grindžiama manipuliacija. Galima sakyti, kad ji yra pagrindinė priemonė, kuria siekiama paveikti mūsų mąstymą, remiantis žmogaus, kaip protaujančios būtybės, psichologija ir taip juo „žaidžiant“.

KIEK SKLEIDŽIANT PROPAGANDĄ MELUOJAMA?

Dr. V. Denisenka patvirtina, kad visuomenė propagandos metodus žino, tik ne visuomet atpažįsta. Pristatydamas juos, propagandos ekspertas daugiausia remiasi Rusijos ir Baltijos šalių santykiais.

Vadinamoji „kortų kaladė“, arba faktų parinkimas, – paprasčiausia technika. Dr. V. Denisenka patikslina: „Jeigu nepasakome visos tiesos, mes jau manipuluojame ir meluojame. Propagandos skleidėjas pasirenka tuos faktus, kurie jam svarbūs, ir nutyli tuos, kurie neatitinka jo požiūrio.“

Docentas pateikia pavyzdį iš Lietuvos istorijos: „Kokia Kremliaus pozicija Baltijos šalių atžvilgiu ir kaip jis dabar pateisina savo veiksmus, kai Rusija buvo okupavusi šias valstybes? Pirmasis Kremliaus paaiškinimas – jos buvo užimtos be šūvio. Tai – tiesa. Jis taip pat aiškina, kad įvyko

rinkimai ir nauja valdžia pati paprašė, jog šalį įtrauktų į Sovietų Sąjungos sudėtį. Galima sakyti, kad tai – irgi tiesa. Bet nekalbama, kad tuo metu Baltijos šalims buvo iškeltas ultimatumas ir kariuomenė jau buvo jų teritorijoje, o rinkimuose leista dalyvauti tik palankioms jėgoms. Visa tai nutylint ir atrodo, kad patys paprašėme mus įtraukti į Sovietų Sąjungos sudėtį.“

MĖGSTA SUABSOLIUTINTI

Kitas būdas – „etikečių klįjavimas“, kai kažkas įvardijamas terminu, dažnai turinčiu neigiamą atspalvį, daug sarkazmo ir pan. Rusija Baltijos šalis apibūdina kaip rusofobiškas ir antirusiškas.

Dar vartojamas vadinamasis „blizgantis apibūdinimas“, kai sakoma, kad visi yra tokie ir anokie. Pavyzdžiui, visi lietuviai yra tokie ir anokie, visi rusai yra tokie... Visi vyrai yra tokie... Tai apibūdinimas, kai tam tikra visuomenės dalis apibūdinama kaip vienas asmuo. Tai itin būdinga Kremliaus propagandai – visos Baltijos valstybės, pasak jo, yra fašistinės.

„Manipuliavimas asociacijomis – kai tendencingai sulyginami teigiami arba neigiami reiškiniai, savybės. Pavyzdžiui, Kremliaus propagandininkai dažnai mėgsta kaltinti kitas valstybes „fašizmu“ arba „nacizmu“, kurdami atitinkamas asociacijas, siedami jas su neigiamais istoriniais reiškiniais“, – aiškina dr. V. Denisenka.

Dar vienas populiarus metodas – „ekspertų rekomendacijos“, kai žmogus pristatomas kaip kurios nors srities ekspertas, žinovas. Lietuvos karo akademijos docentas tvirtina, kad apskritai žmonės linkę pasitikėti ekspertais. Konstruojant šiuolaikinės visuomenės informacinę aplinką tuo itin dažnai remiamasi. Pavyzdžiui, žurnalistai kalbina ekspertus ir taip atveria erdvę manipuliacijoms.

KALBA UŽ KITUS

„Tada kyla esminis klausimas – kokia jų kompetencija? Pavyzdžiui, ką šiuo metu ypač aktyviai daro Rusijos valstybinės televizijos? Rodo pokalbių laidas, kuriose kalba pseudožurnalistai ir pseudoekspertai. Kai žiūrovas neįsigilina, atrodo, viskas patrauklu, normalu. O pradėjęs informacijos ieškoti internete pamatytų, kad „ekspertų“ kompetencija kelia daug abejonių, nes jie yra daugiau apsukrūs veikėjai, dažniausiai neturintys net atitinkamo išsilavinimo [politologijos srityje]. Tad jų kalbos skirtos masiniam vartotojui. O Kremliaus propagandos pagrindinė auka yra Rusijos gyventojai, kurie neturi pasirinkimo, nes gauna tik

atrinktą ir apdorotą informaciją. Dabar geriausias pavyzdys – informacija apie karą Ukrainoje. Žmonės tiki, ką sako V. Putinas, – įžvalgas pateikia propagandos ekspertas. – Kiekviena valdžia remiasi visuomenės palaikymu. Jeigu V. Putinas nori karo arba vykdyti kokias nors represijas, siekia, kad žmonės jį palaikytų. Jeigu visuomenė nepalaikys, kils grėsmė, kad jai trūks kantrybė ir ji sukils.“

Dar vienas būdas skleisti propagandą – kalbėti „liaudies“ vardu. Sovietmečiu tai buvo labai populiaru, bet ir dabar naudojama, ypač Rusijoje. Dr. V. Denisenka primena, kaip, kalbėdamas per televiziją, V. Putinas pasakė: „Aš manau, kad mane palaiko visi Rusijos žmonės.“ Taip lengva kalbėti, nes valstybėje, kur žmogaus laisvės ribojamos, labai sunku atlikti patikimą visuomenės apklausą: žmonės bijo ką nors, kas neatitinka valdžios pozicijos, pasakyti dėl neigiamos jos reakcijos ir galimų represijų.

Docentas pateikia 2014 metų Krymo okupacijos pavyzdį: „Manau, kad tu, kurie nepalaikė šios okupacijos, buvo daug daugiau. Bet Rusija rodė oficialų šio krašto gyventojų džiaugsmą, kad Krymas „grįžta į Rusijos, kuriai istoriškai ir priklausė, glėbį“. O žmonės tiesiog bijojo ir buvo linkę pasakyti tai, ką norėjo iš jų išgirsti valdžia. Taigi ir vėl remtasi žmogaus, kuris bijo būti išstumtas iš visuomenės, psichologija.“

ŽAIDŽIAMA JAUSMAIS

Skleidžiant propagandą žaidžiama jausmais. Dr. V. Denisenka paaiškina: „Skleidžiant propagandą bandoma „apeiti protą“, nes racionaliai mąstantis žmogus gali analizuoti, suprasti ir atskleisti, kas yra tiesa, o kas – melas. Kiekvienas gyvenime turbūt esame pasakę: „Geriau būčiau patylėjęs...“ Tik vėliau pradėdame galvoti „blaiiviai“. Propaganda ir taikosi į neracionalumą. Jos naratyvai apeliuoja į stiprius jausmus, baimes, pasipiktinimą. Pavyzdžiui, natūraliai į tragediją, kai nukenčia vaikas, reaguojame stipriau ir ekspresyviau.“

Taip pat žaidžiama ir patriotiniais jausmais. Štai V. Putinas prieš karą Ukrainoje, kalbėdamas per televiziją, prisiminė istoriją, kilnius jausmus ir pasakė: „Mes visada puikiai bendradarbiavome su Ukraina, o dabar ji mums nedėkinga.“

JUODOJI, PILKOJI IR BALTOJI PROPAGANDA

Dr. V. Denisenka tvirtina, kad į propagandą galima žiūrėti plačiai, nes manipuliacija yra ne tik priešiško stiprinimo priemonė – ją naudojant galima daryti nebūtinai

neigiamą poveikį, – ir pristato kitą propagandos klasifikaciją, įvardydamas ją spalvomis.

Yra trys propagandos spalvos. Juodoji propaganda – visiškas melas, pilkoji – kai pateikiami tam tikri teisingi faktai, sumaišyti su melu, ir jais manipuluojama.

Vadinamosios baltosios propagandos pavyzdys – socialinė reklama, kuri skatina elgtis gražiai ir teisingai.

Pasak propagandos eksperto, iki šiol ginčijamasi, ar iš viso ją galima vadinti propaganda, nes šis žodis ir jo reikšmė šiuo atveju įgauna neigiamą konotaciją. Bet apskritai ir ši propaganda siekia sukelti tam tikrus jausmus, paveikti mąstymą, emocijas.

Pavyzdžiui, pristatoma reklama, primenanti, kad važiuojant automobiliu reikia užsisiegti saugos diržą, nes vairuotojas ar keleivis per avariją gali nukentėti. Arba reklama, skatinanti aukoti tam tikrų ligonių gydymui. Tai – pozityvus dalykas, bet ir ši priemonė priskiriama prie propagandos, nes ja siekiama paveikti žmogaus emocijas ir elgesį.

PROPAGANDA VISADA MANIPULIUOJAMA

Pasak Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos docento dr. V. Denisenkos, propagandos klasifikavimo principų yra labai daug. Ji gali būti skirstoma pagal valstybės valdymo būdą (totalitarinė ir demokratinė), poveikio zoną (globali [Jungtinių Tautų] ir lokali, nukreipta į konkretų regioną [Rusijos – į Baltijos valstybes arba Rytų Europą], pagal tikslus [politinius, komercinius, socialinius] ir kt.

Įvairūs autoriai, analizuojantys propagandos rūšis, skirtingai jas apibrėžia ir skirsto. Bet esmė visada ta pati – ja siekiama manipuluoti. Ir štai pagrindinis jos apibrėžimas – propaganda yra būdas žmogų priversti daryti tai, ko jis savarankiškai ir savo iniciatyva nedarytų. x

14

RUSIJOS AGRESIJA PRIEŠ UKRAINĄ

TEKSTAS: Alminas Sinevičius

Rusijos neapykanta prieš Vakarus ir totalinė agresija prieš atgimstančią Ukrainą buvo tikėtina. Gal ne tokia totali, bet tikėtina. Kremliaus režimas nenori sėkmingos, pažangios, progresyvios, perspektyvios Ukrainos savo kaimynystėje. Visų pirma dėl to, kad tai apnuogintų pačios Rusijos socialinę, ekonominę situaciją ir parodytų tikrąją padėtį. Baltijos valstybėse, Sakartvelo nėra tiek daug rusų, kad jie esmingai skleistų žinią Rusijos visuomenėje apie gerą gyvenimą kitur. O štai žmonėms Ukrainoje pradėjus gyventi geriau negu Rusijoje, ilgainiui rusams gali atsiverti akys, nes daugybiniai ryšiai tarp tautų rodytų kitką, negu transliuoja Rusijos televizija. Nuo ko gi prasidėjo tokia neapykanta Vakarams ir Vakarų civilizacijos link judančiai Ukrainai?

15

Nuo Šaltojo karo pabaigos, žlugus Sovietų sąjungai, buvo manoma, kad Rusija pradės demokratėti. Iš tiesų, tam buvo priešasčių: valdant Borisui Jelcinui buvo nevaržoma, nors mafijos žudoma, bet politiškai nesankcionuojama žurnalistika, galima buvo istoriškai įvairiau pasižiūrėti į Sovietų Sąjungos praeitį, buvo atverti archyvai, kurie leido, pavyzdžiui, Markui Soloninui ir kitiems istorikams tyrinėti nesėkmes II pasaulinio karo frontuose. Nors ir aktyviai veikė žvalgyba, saugumas ir kitos struktūros, buvo ir tam tikra liberalių idėjų sklaida. Požiūris į Vakarus pradėjo griežtėti 1999 metais ir ne tik dėl to, kad į Rusijos Federacijos Premjero, o paskui ir Prezidento postą atsisėdo (būtent ne „buvo išrinktas“, o „atsisėdo“) Vladimiras Putinas, bet taip pat dėl keleto kitų priežasčių. Pirmiausia, Rusija itin jautriai sureagavo į aiškius signalus, kad buvusios Varšuvos bloko šalys Lenkija, Čekija ir Vengrija taps NATO narėmis. 1999 metų balandį įvykęs oficialus šių valstybių įsijungimas į Šiaurės Atlanto šeimą sutapo su NATO operacija prieš „brolišką“ Jugoslaviją. Čia Rusijai turbūt sužaidė paralelės su 1994–1996 metų Čėčėnija ir pasirengimu netrukus spręsti šios kvazivalstybės nepriklausomybės klausimą („negi ir mus ims bombinti?“). Buvo daug trypimo kojomis, žvanganimo ginklais, pavyzdžiui, RF prezidentas

B. Jelcinas nurodė nukreipti branduolinius ginklus į Vakarų pusę (kad ir ką tai reiškia techniškai), ir provokacijų, pavyzdžiui, Rusijos desantininkų permetimas į Prištinos oro uostą. Svarbu pažymėti, kad ši triada – „agresyvūs Vakarai“, „vidaus sukilimas“, „branduolinis vėždas“ – naudojama labai dažnai ir dabar. Tai jau yra tapę propagandos triada. 2000 metų pradžioje Rusijos ir Vakarų santykiuose prasidėjo „medaus mėnuo“. JAV manė, kad rusai jiems reikalingi kovoje prieš terorizmą, todėl užmerkavo akis į V. Putino nusikaltimus šalies viduje (ypač Čėčėnijoje). Kremlius manė, kad vakariečius maustys amžinai. V. Putino šutvė Rusijoje vogė, ką galėjo, žudė žiniasklaidą, „Gazpromas“ augino raumenis ir įtaką Europoje. Apie tai galite paskaityti išties puikioje, dabar populiarumo viršūnę pasiekusioje, Catherine Belton knygoje „Putino žmonės“. Taigi Kremliaus chebrytė augo, augindama ir Kremliaus geopolitinės ambicijas. Beje, įdomu tai, kad daugumai chebrytės narių, kurie vėlgi nėra vienalyčiai, o atstovauja įvairioms interesų grupėms. Pavyzdžiui, Šoigu ir Gerasimovas yra „Armijos“ grupės nariai, Patruševs, tikėtina, įtakingiausias „Silaviki“ grupėje, na, dar yra ir „Nefitniki“, kuriai priklauso daugiausia su nafta dirbantys oligarchai, tokie kaip Sečinas, Timčenko ir kt. Įdomu tai, kad 2003 metais, siekdama

modernizuoti savo pajėgas, Rusija pradėjo karinę reformą. Vis dėlto 2004 metais Lietuva, Latvija ir Estija tapo NATO narėmis ir Kremliuje tapo aišku, kad prie Baltijos taip lengvai šakotis niekas neleis. Taip žvilgsnis nukrypo į pietus. 2008 metų karas prieš Sakartvelą parodė tikrąjį Kremliaus veidą, tačiau ne visi jį norėjo žiūrėti. Kad šis noras dar labiau sumažėtų, 2009 metais Rusija surengė pratybas „Zapad“, kuriose kartu su veiksmiais ant žemės simuliuo branduolinį smūgį Varšuvai. Tikėtina, kad tai buvo viena priemonių, kurios privertė Vakarus susitaikyti su Rusijos agresija prieš Sakartvelą. Maža to, 2009 metais JAV prezidentas B. Obama (tikėtina, pasidavęs Rusijos spaudimui) pakeitė G. Busho strategiją dėl priešraketinės gynybos Europoje. Tai puikiai aprašė Tomas Janeliūnas savo monografijoje „D. Grybauskaitės doktrina: Lietuvos užsienio politikos kaita 2009–2019 m.“. Taigi Kremlius pamanė, kad toks mosavimas vėzdu (žinoma, šalia kitų priemonių) leis išspręsti jos geopolitinius siekius.

XXI amžiaus antrasis dešimtmetis prasidėjo audringai. Per Šiaurės Afriką ir Artimuosius Rytus praūžė Arabų pavasaris. Maža to, 2011 metais NATO pradėjo operaciją Libijoje. Panašu, kad nuo sukilėlių rankų dvesiantis Libijos diktatorius Muammaras Gaddafi V. Putino galvoje nubrėžė šokią tokią perspektyvą, kuri jo nepradžiugino. O čia dar kaip tyčia 2011 metais prasidėjo vienais didžiausiais iki šiol buvę protestai Rusijoje (Bolotnojos aikštėje Maskvoje) ir Baltarusijoje (vadinamieji „tylieji protestai“). Apie porinkiminius protestus 2020–2021 metais dar niekas negalėjo nė pasvajoti. Svarbu pažymėti, kad šie protestai (ypač Baltarusijoje) organizuoti atsižvelgiant į Arabų pavasario praktiką (t. y. organizacija vyko per socialinius tinklus). Maža to, artėjo 2013 metų Rytų partnerystės viršūnių susitikimas Vilniuje, kuriame Ukraina planavo pasirašyti asociacijos sutartį su ES, kitaip sakant, žengti žingsnį Europos link. Tokioje šviesoje visos Kremliaus geopolitinės ambicijos (Ukraina, Baltijos šalys, energetinis dominavimas Europoje ir pan.) nebeatrodė taip perspektyviai. Neatmeskime to, kad V. Putinas ir jo aplinka jau tada gyveno savitame pasaulyje, kuriame visi nuolat grasina jų mafijiniam režimui (gaila, kad jie klydo). Čia pridėkime Rusijos žvalgybos tarnybas, kurios „į viršų“ teikia informaciją, kurią nori girdėti V. Putinas & Co. Svarbu, kad iš ausų varvėtų medus.

Kartu JAV dar kartą suspendavo priešraketinės gynybos programą Europoje. Rusija per savo žvalgybos tarnybas į JAV atsiuntė brolius Carnajevus, kurie Bostono maratono metu įvykdė teroro išpuolį. Greitos ir vienareikšmės JAV reakcijos, apkaltinant Rusiją, nebuvo.

Tikėtina, šiuos veiksmus Kremlius suprato kaip silpnybę ir pabandė paspausti taip, kaip išmanė (dėl Ukrainos, Sakartvelo, Baltijos valstybių ir baimės pakartoti Gaddafi likimą), tuo labiau kad ant dujų dolerių užaugusios Rusijos ambicijos reiškesi ne tik į Vakarus, tačiau ir į Šiaurę. Nuo 2007 metų Rusija vis aktyviau rodė savo susidomėjimą Arktimi ir joje esančiais resursais, o 2010 metais pareiškė, kad Kremlius pasirengęs ginti savo interesus šiame regione.

Situacijai stabilizuojantis, V. Putinui įsitvirtinus Kremliuje, atsiranda įvairių minčių. Visas elitas jam lojalus, turi palaikymą, kurio niekada neturėjo. Rusijos politiniame elite (K. Sobčak neskaičiuokime) neliko prieštaraujančiųjų, viskas užgniaužta, valdoma. Visi už, kas prieš arba ištrems tai užsienį (pavyzdžiui, Chodorkovskis), arba sėdi (pavyzdžiui, Navalnas), arba po velėna (pavyzdžiui, Nemcovas). Jei viską susireguliuo, tai gal gali eiti „padėti“ kaimynui? Galimai tai paskatino V. Putiną kartu su visa jo aplinka eiti „va bank“ į tokią avantiūrą, kuri nusineša daugybę nekaltų gyvybių Ukrainoje. Nevisavertiškumas, kompleksai, noras įeiti į istoriją, neleisti Ukrainai įstoti į Vakarų civilizacijos organizacijas – niekas normaliai nežino visos šios agresijos tikslo, išskyrus jį patį.

Rusija tokių operacijų nevykdė nuo Antrojo pasaulinio karo laikų, tiek karių nesiuntė nei Čėčėnijos karo metu, nei Sakartvele, nei Sirijoje. O 2014 metais pagal mastą buvo lengvas pasivaikščiojimas parke. Pasaulis seniai matė tokį konvencinį, totalinį karą, kai užimami net miestai ir dominuoja absoliutus „realpolitik“ požiūris.

Ukrainai dabar svarbiausia apginti Kijevą (nesakau, kad kitur nesvarbu, bet „centre of gravity“ yra sostinė). Akivaizdu, kad pagrindinis Rusijos pajėgų tikslas – užimti Kijevą ir pakeisti ten esančią valdžią, Vyriausybę, Prezidentą, kariuomenės štabą, iš kur organizuojamas pasipriešinimas Rusijai. Tačiau tai, kaip ginama sostinė, yra ir didžiausia Ukrainos sėkmė. Lyderiai atsiranda kritiniu momentu, taip ir dabar: Zelenskis, Kličko, Porošenko ir kiti politikai. Savo ruožtu Rusija, matyti, yra perėmusi Vakarų kariavimo „modus operandi“, remiasi Bagdado patirtimi, vykdo „regime change“ operaciją.

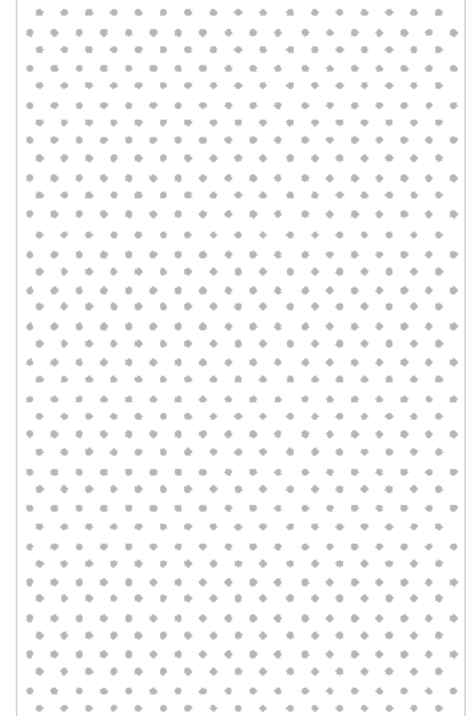
Tokią operaciją patogų vykdyti, nes Kijevas yra sąlyginai netoli nuo sienos su Rusija ir Baltarusija. Iš kitos pusės, akivaizdžiai matyti, kad Rusijai sunkiai sekasi įgyvendinti savo planą. Perimti pagrindinius objektus mieste, „nukirsti galvą gyvatei“ nėra taip lengva, kaip atrodė Maskvoje.

Kodėl tas pats Zelenskis nebėga, Kličko ir kiti politikai? Jie žino, kad ten yra pakankamai gera gynyba, jau iš pirmųjų trijų dienų buvo galima tai matyti.

Kita vertus, strategiškai Ukraina yra Rusijos vidinis kiemas. Rusija šiandien faktiškai kontroliuoja ir Azovo jūrą, ir didžiąją dalį Juodosios jūros. Bosforo sąsiaurio uždarymas, apie kurį paskelbė Turkija, buvo pavėluotas. Tačiau geri ženklai Ukrainai – Rusijos dvejonės dėl branduolinio ginklo panaudojimo, aukščiausių karinių vadų keitimas ir pan. Tai rodo, kad Kremliaus vadovybė, vadovaujanti šiai operacijai, irgi patiria dilemą ir planas neveikia. Vis dėlto šiandien yra vienintelis būdas nutraukti karą, tai – Kremliaus elitas, kuris gali pakeisti Putiną. Nereikia net nužudyti, bet matys, kad nesiseka karas ir Putinas, gali būti, atsistatydins, bus kitas žmogus, statytinis, kuris esą suvaldys situaciją.

Kada pasibaigs karas? Moralė, motyvacija yra visiškai ukrainiečių pusėje. Nesvarbu, kiek tau pinigų duos, bet jei esi okupuotas ir bent kiek mąstai, nedarysi to, kas tau pridarys žalos. Lukašenka, Putinas supranta tik galios politiką, jie primityviai gerbia stipresnį. Panašiai kaip „vory v zakone“ pagal kalinių mąstymą, pavyzdžiui, jie juk net neturi žmonių, nes pagal kalinių „panetkes“, pagal jų kalbą („fenia“) moteris yra tik resursas, žmogus yra tik resursas, kurio negaila dėl tikslo siekimo. Vienas Sovietų komunistų partijos veikėjas yra pasakęs: „Bobos dar prigimdys.“

Karas anksčiau ar vėliau pasibaigs, nes po tamsos visada ateina šviesa. O ukrainiečiai šiandien yra Pasaulio laisvės šviesa. x

MUŠKIETININKŲ IR PIKINIERIŲ GINKLUOTĖ XVI–XVII AMŽIAUS KARUOSE (VII DALIS).

PANAUDOJIMAS MŪŠYJE IR TAKTIKA (II)

TEKSTAS: Vidmantas Airini
NUOTRAUKOS: Artūras Užgalis

XVII amžiaus pirmojoje pusėje Europoje buvo ieškoma būdų, kaip mūšyje kuo efektyviau panaudoti rankinius šaunamuosius ginklus ir artileriją. Keitėsi pėstininkų taktika. Pagrindinis XVII amžiaus Europos karinis konfliktas buvo 1618–1648 metais vykęs Trisdešimtmetis karas, kuriame susidūrė du skirtingi pėstininkų panaudojimo mūšyje variantai. Katalikų lygos modelio esmė buvo senosios ispanų tercijų sistemos tąsa ir tobulinimas, matomas Johanno Tserklaeso von Tilly ir Albrechto von Wallensteino vadovaujamos Šventosios Romos imperijos kariuomenės atveju. O protestantų sąjunga pasuko olandų karinių reformų sukurtos ir galiausiai Švedijos karaliaus Gustavo II Adolfo išvystytos naujosios pėstininkų taktikos keliu. Iš pradžių abiem modeliams buvo būdingas skirtingas pėstininkų ginkluotės pritaikymas mūšyje.

Katalikų lygos pajėgų organizacija ir kovos būdas buvo konservatyvūs. Teoriškai 3 000 karių turintį Šventosios Romos imperijos kariuomenės pėstininkų pulką galėdavo sudaryti: 1 500 muškietininkų, 300 šaulių su arkebutomis, 1 200 pikinierių, kai kuriais atvejais iki 200 alebardininkų ir skydininkų (rondašais, kalavijais arba rapyromis ginkluotų karių). Trisdešimties metų karo laikotarpiu pulkus sudarydavo 1 500–2 000 karių, o kai kurie jų turėdavo vos po kelis šimtus. Didelį pulką sudarydavo 10 kuopų, kurių skaičius ir dydis galėdavo labai skirtis. XVII amžiaus 3-iajame dešimtmetyje Pietų Vokietijos Viurcburgo (*Würzburg*)

1

ginklininkui nurodyta, kad pulkui apginkluoti ir aprūpinti reikia: 10 vėliavų, 10 geriausių kokybės partizanų aukščiausių laipsnių karininkams, 50 partizanų likusiems karininkams ir puskarininkams, 31 būgno, 20 dūdelių, 1 200 šarvų komplektų, 1 000 pikių, 200 porų geležinių pirštinių, 200 alebardų, 1 500 muškietų ir 1 500 joms skirtų forkečių, 1 500 bandoljierių, 1 500 parakinių su virvutėmis, 1 800 ragų parakui, 300 arkebutų ir kitų šautuvų, 600 parakinių be virvutėlių ir 1 851 šarvinio antkaklio. 1625 metais Viurcburgo kainomis vėliava buvo įvertinta 61, alebarda – 1, partizanė – 2, o pikė – 5 reichstaleriais. Parako centneris kainavo 40, dagtis – 6, būgnas – 4, o muškietos kulka komplektas – 6 reichstalerius.

Šventosios Romos imperijos kariuomenės pėstininkų kovinis rengimas prasidėdavo nuo mažų grupių pagrindinių pratybų žygiuojant, manevruojant, rikiuojantis ir persirikiuojant, keičiant frontą. Išmokę šiuos veiksmus, kariai mokydavosi naudoti ginklus. Ilgiausiai trukdavo muškietos užtaisymo ir šaudymo pratybos, kurių

metu reikėdavo išmokyti 99 pozicijų, atliekamų pagal 163 komandas, kad karys mokėtų greitai ir sklandžiai naudoti ginklą. Reikėdavo išmokyti naudotis muškietą ne tik mūšyje, bet ir einant sargybą. Pikinieriai turėdavo mokytis nešioti ir valdyti savo ilgą, sunkiai išlaikomas ietis žygyje ir mūšio rikiuotėje, tinkamai išsidėstyti puolant ir ginantis nuo pėstininkų bei kavalerijos, taip pat būti sargyboje. Į dalinius samdomi kariai prisiekdavo ištikimybę vėliavai ir pripažindavo nuo tol paklūstantys karinei disciplinai. Trisdešimties metų karo pradžioje Šventosios Romos imperijos kariuomenės pėstininkų kovinė rikiuotė atitiko tą, kurią sukūrė ir naudojo kitos Habsburgų valdomos valstybės – Ispanijos – kariuomenė. Kaip ir anksčiau, į mūšį stodavo didžiulės tercijos, turinčios po 2 000–3 000 pėstininkų, kurių pusę sudarydavo pikinieriai, o kita – muškietininkai. Tercijų sudarydavo didelis pikinierių stačiakampis centre ir keturi muškietininkų stačiakampiai [rankovės] jo kampuose. Tokia formuotė galėdavo greitai keisti ugnies kryptį, buvo pajėgi gintis iš visų pusių, o esant poreikiui formuoti atskiroms taktinėms užduotims

skirtas grupes. Nepaisant savo santykinio lankstumo, tercijos netiko greitai sudaryti muškietininkų linijinę rikiuotę, kuri užtikrintų maksimaliai masyvią šaunamųjų ginklų ugnį. Mūšio lauke tercijos rikiuodavosi šachmatų tvarka ir sudarydavo dvi arba tris linijas. Rikiuotė dažniausiai sudarydavo avangardas [dvi pirmosios linijos tercijos], pagrindinės pajėgos [kelios antrosios linijos tercijos] ir ariergardas [dvi trečiosios linijos tercijos]. Vienoje linijoje stovinčios tercijos rikiuodavosi už tarpų, paliktų tarp priešakinių tercijų. Rikiuotės priekyje išsidėstydavo artilerijos pabūklai, flanguose – kavalerija [priekyje sunkioji, už jos – lengvoji], o už paskutinės tercijų linijos – gurguolė. Kartais kavalerijos daliniai išsidėstydavo intervaluose tarp tercijų. Nyderlandų kariuomenės pėstininkai tobulino muškietų ugnies panaudojimą mūšyje. Buvo šaudoma masyvesnėmis nei anksčiau salvėmis, mat apie XVII amžiaus 3-iajį dešimtmetį jų muškietininkams tapo įprasta šaudyti dviem eilėmis iš karto. Salvę į priešą iš karto viena po kitos iššaudavo dvi rikiuotės, priekinė išėjusios muškietininkų eilės, o po jų tai pakartodavo kitos dvi eilės. Dalis šaulių buvo apginkluoti itin gines spynas turinčiais šautuvais. Tikėtina, kad tokius ginklus turintys kariai buvo naudojami kaip vėlesni lengvieji pėstininkai priešui apšaudyti pridengiant savo pagrindines pajėgas. Olandų pėstininkų bataliono rikiuotė ir toliau buvo dviejų variantų – pirmasis su pikinieriais centre ir muškietininkais šonuose, antrasis su pikinieriais priekyje ir muškietininkais už jų. Pažangiausias pėstininkų ginkluotės ir taktikos pertvarkymus vystant olandų modelį atliko švedai.

1611 metais valdyti pradėjęs Gustavas II Adolfas jau po kelerių metų, po 1617 metais sudarytos taikos su Rusija, pradėjo esminį kariuomenės reorganizavimo darbą, atvėręs ir naujas muškietų ugnies organizavimo galimybes. Muškietininkai buvo apginkluoti lengvesnėmis ir patogesnėmis muškietomis, iš kurių buvo galima greičiau šaudyti. Naują švedų pėstininkų batalioną [šved. *firfenlein* – šaudymo arba ugnies linija] turėdavo sudaryti 408 kariai – 216 pikinierių ir 192 muškietininkai. Dar 96 muškietininkai batalionui turėdavo būti priskiriami papildomai. Trys ar keturi batalionai sudarydavo brigadą, kurios sudėtyje veidavo operacijos metu ir mūšio lauke. Kitaip nei 10–15 arba daugiau eilių besirikiuojantys katalikų lygos kariai, švedų batalioną sudarantys kariai kautynėms rikiuodavosi šešiomis eilėmis. Pikinieriai išsidėstydavo bataliono centre, o į dvi vienodus dalis padalyti muškietininkai – bataliono flanguose. Muškietininkų išsidėstymas pikinierių atžvilgiu galėdavo keistis priklausomai nuo frontalinės ar flankuojančios ugnies

poreikio arba pikinierių užtikrinamos apsaugos gresiant tiesioginiam susidūrimui su priešais. Svarbiausia buvo tai, kad toks kovinės rikiuotės pertvarkymas leisdamas sukongcentruoti fronte [rikiuotės priekyje] itin didelį šaunamųjų ginklų kiekį. Specialiai išskirti muškietininkai ir dragūnai šūviais paremdavo Švedų kavalerijos puolimą. Intervaluose tarp švedų kavalerijos eskadronų išrikiuoti muškietininkai apšaudydavo priešą gretas prieš pat atakuojant jų kavalerijai. Tai labai priminė ankstesnius Lietuvos kariuomenės kavalerijos ir pėstininkų šaulių veiksmus prie Salaspilio. Švedų muškietų ir artilerijos pabūklų ugnimi priešininkui per trumpą laiką būdavo suduodami iki tol nematyto galingumo smūgiai. Naująją taktiką Gustavas II Adolfas stengėsi išbandyti 1617–1629 metais kariniuose veiksmuose. Iš pradžių ją panaudojo prieš Lietuvos kariuomenę Livonijoje ir Kurše, o vėliau ir prieš lenkus Prūsijoje. Stiprėjant muškietininkų ir artilerijos ugniai pikinierių galimybės nulemti mūšio baigtį pikių ir kitų šaltųjų ginklų smūgiais pamažu mažėjo, tačiau Trisdešimties metų kare pikių panaudojimas gynyboje ir puolime vis dar buvo itin svarbus, o kartais ir lemiantis mūšio baigtį.

1630 metais į Trisdešimtmetį karą tiesiogiai įsitraukusi Švedijos kariuomenė, nepaisant nuožmaus pasipriešinimo, demonstravo naujais parakinių šaunamųjų ginklų ugnies panaudojimo būdais paremtą taktiką, kartais bemaž iššaudydama Šventosios Romos imperijos pajėgas, kurias įveikiant lemtingą vaidmenį atlikdavo ir kavalerija. Muškietų ugnies organizavimui ypač svarbu buvo tai, kad didžioji dalis negiliai švedų bataliono liniją sudarančių karių galėdavo šaudyti tuo pat metu. Švedų batalionų pranašumas prieš katalikų tercijas išaiškėjo 1631 metais Breitenfeldo (*Breitenfeld*) mūšyje. Didžiulį tercijų gilumoje stovintys kariai, negalintys paremti rikiuotės priekyje besikaunančių ginklo brolių nei muškietų šūviais, nei šaltųjų ginklų dūriais ir kirčiais, likdavo tik pasyvūs mūšio stebėtojai, kartais negalėdami įsitraukti į kovą reikiamu metu. Katalikų lygos kariai šaudydavo pagal karalokės [kontramršo] taktiką, kuri lemtingo suartėjimo su priešais metu buvo nepakankamai masyvi. Švedų muškietininkai taikydavo ir kontrmaršo, ir šaudymo salvėmis taktiką. Tuo pat metu galėdavo šauti viena arba dvi švedų bataliono muškietininkų eilės, o kiek vėlesniais laikais – ir trys. Padvigubinus eiles, kai tarpus, tarp pirmųjų trijų eilių karių užimdavo kitų trijų eilių kariai, tuo pačiu metu galėdavo iššauti visi bataliono muškietininkai. Tuo pat metu šaunant trims karių eilėmis, pirmosios eilės muškietininkai šaudavo priklaupę, antros kiek pasilenkusios, kad galėtų šauti išsitiesę trečiosios eilės kariai. Iššovus į priešą karius trijų eilių salvę per minimalų atstumą, jiems būdavo padaromi patys didžiausi nuostoliai.

Švedų kariuomenės rankinių šaunamųjų ginklų ugnies intensyvumą rodo kautynės prie Niurnbergo 1632 metų rugpjūčio 24 dieną, kai 600 švedų pėstininkų, tarp kurių buvo 11 500 muškietininkų, per 10 valandų iššovė apie 200 000 kulka [vidutiniškai vienas muškietininkas kautynėse iššovė apie 20 kartų]. Po Gustavo II Adolfo žūties 1632 metais Liuceno (*Lützen*) mūšyje Švedijos kariuomenė pamažu perėjo prie linijinės rikiuotės, kai pėstininkų kovinę rikiuotę mūšio lauke sudarydavo ne trijų ar keturių batalionų brigados, o tiesiog batalionai, kuriuos pradėta vadinti brigadomis. Negili ir ilga rikiuotė leisdamas mūšyje tuo pat metu panaudoti didžiausią įmanomą muškietų ir pikių skaičių. Kariai turėjo būti gerai apmokyti, todėl pėstininkų koviniam rengimui skirta daug dėmesio. Visų pirma jis tapo reguliarus nuolatinių krašto pulkų atveju. »

2

3

1. XVII a. muškietininko ginkluotė: dagtinė muškietą, parakinė, bandoljieras su prikabintais indeliais (kiekvienam vienam šūviui skirta parako norma) ir kulka krepšiu bei šaltasis ginklas (palašas arba tesakas).

2. Trabantų (asmens sargybinių) alebarda, Šventoji Romos imperija, Austrija, XVI a. pabaiga–XVII a. pradžia. Bendras ilgis – 212 cm, svoris – 1,80 kg. (Vytauto Didžiojo karo muziejus, inv. Nr. G-499).

3. Partizanė, Bavarija, XVII–XVIII a. bendras ilgis – 202 cm, svoris – 1,78 kg. (Vytauto Didžiojo karo muziejus, inv. Nr. G-500).

16

Šie daliniai buvo komplektuojami Švedijos gyventojų samdymo arba šaukimo būdu. 1636 metais instrukcijoje Švedijos karo kolegijai [jos žinioje buvo karalystės kareiviai, tvirtovės, artilerija, rūpinimasis disciplinos palaikymo ir karo teismų reikalais] apibrėžta krašto pulkus sudariusių karių mokymo tvarka. Pirmiausia pėstininkai privalėdavo išmokti naudotis pikėmis arba muškietomis, o raiteliai – pistoletais, rapyromis ir valdyti žirgus. Vėliau karių rengimas vykdavo grupėmis, mokantis vykdyti karininkų įsakymus, susijusius su eilių ir vorų apsisukimais, suglaudimu ir išskleidimu, eilių ir gretų padvigubiniu. Iš pradžių muškietininkai ir pikinieriai buvo mokomi atskirai. Vėliau kariai privalėdavo įsivinti tai, kaip vyksta pulko ir kuopų apgyvendinimas, išsidėstymas stovykloje, kokią tvarką išsaugodami turėdavo susiburti žygiui, kaip žygio rikiuotė virsta kovine. Susiklostė sistema, kai vienam būriui skirtus ginklus, paraką ir kulkas kuopa turėdavo saugoti šalia artimiausios bažnyčios, kad kiekvieną šventadienį jį einantys kariai galėtų dalyvauti ir pratybose. Likę pulkų ginklai būdavo laikomi artimiausioje tvirtovėje, kur daliniai susitelkdavo mobilizacijos metu arba kasmetems apžiūroms. Kaip tik tada buvo atliekami kuopų, batalionų ir pulkų mokymai.

Trisdešimties metų kare ir vėlesniuose kariniuose konfliktuose priešininkai turėjo ribotas galimybes įveikti gerai paruoštus ir pranašesnius kovos būdus taikančius švedų pėstininkus. Išimtį sudaro 1634 metais įvykęs Niordlingeno (*Nördlingen*) mūšis tarp Šventosios Romos imperijos ir Ispanijos pajėgų vienoje pusėje ir Švedijos bei Vokietijos protestantų kitoje. Šiame mūšyje švedų pėstininkai nesėkmingai susišaudė su ispanais ir buvo išstumti iš patogių pozicijų ant kalvos. Puolančius švedų dalinius atmušę ispanų pėstininkai buvo apimti tokio entuziazmo, kad daugelis leidosi persekioti besitraukiančius švedus neišlaikę tercijų rikiuotės ir jį grįžo tik gavę griežtas karininkų komandas. Skaudžiausią pralaimėjimą ispanų pėstininkų tercijos patyrė 1643 metais mūšyje prie Rokrua [Rocroi]. Liudviko Burbono vadovaujama prancūzų kariuomenė negalėjo palaužti drąsaus ispanų pikinierių ir muškietininkų pasipriešinimo, tad panaudojo giliai tercijų rikiuotei labai pavojingą artilerijos ugnį. Galiausiai masyvaus apšaudymo iš patrankų sudraskytas tercijas puolė ir sunaikino prancūzų kavalerija. Šio nuožmaus mūšio ir ispanų pėstininkų tvirtybės bei ištikimybės savo vėliavai įamžinimu grožinėje literatūroje tapo Arturo Pérezo-Reverte'o romanas „Alatristė“ ir jo ekranizacija [2006]. Atsižvelgiant į karo metu išmoktas pamokas savo pėstininkų rikiuotę pertvarkė ir Šventosios Romos imperijos kariuomenė. Tercijų rikiuotė tapo ne tokia gili, vis labiau panašėjanti

į linijinę, turinti 9–12 eilių gylį, tačiau ilgainiui pertvarkyta dar labiau. Tercijoms toliau liko ištikimi tik ispanų pėstininkai. Šventosios Romos imperijos pėstininkai pradėjo taikyti brigadų rikiuotę, kurios centre 10 eilių išsidėstydavo pikinieriai, o priekyje ir flanguose – 6–10 eilių sudarantys muškietininkai. Labiausiai patyrę ir geriausiai ginkluoti kariai išsidėstydavo tokios rikiuotės kraštuose. Pikinieriai buvo rikiuotės pagrindas prieš puolimo metu. Atakuojant priešą buvo labiausiai kliaujamasi pikių dūriais, o ne rapyrų kirčiais ir dūriais. Išėję į rikiuotės priekį muškietomis ir arkebuzomis ginkluoti kariai savo ugnimi pridengdavo likusius karius, apšaudydavo ir susilpnindavo priešą. Gynybiniais sumetimais jie galėdavo išsidėstyti grioviuose, pastatuose ir už įtvirtinimų sienų, o priešui puolant galėdavo grįžti į pagrindinę rikiuotę. Kai tercijų rikiuotę pakeitė linijinė, vietoje šaudymo naudojant kontrmaršą švedų pavyzdžiu pradėta šaudyti salvėmis trimis muškietininkų eilėmis iš karto. 1632 metais Liuceno mūšyje Albrechtas von Wallensteinas, be įprastos pėstininkų formuotės, panaudojo ir pikinierių paramos neturinčius išskirtuosius muškietininkus, kurie šaudydami salvėmis palaikydavo savų puolimą arba padėdavo atremti atakuojantį priešą.

Švedų ištobulintą linijinę taktiką perėmė ir toliau plėtojo kitų Europos valstybių kariuomenės. Nuo XVI amžiaus pabaigos anglų kariuomenės muškietininkai taikė ispanų kontrmaršą, o nuo XVII amžiaus pradžios įsivainavo olandų ugnies būdą. Kai 1642 metais prasidėjo Anglijos pilietinis karas, anglų karininkai toliau taikė olandišką muškietininkų šaudymo variantą, nors labiau patyrę rinkdavosi „švedišką salves“. Pasibaigus pilietiniam karui, profesionalūs Anglijos kariuomenės pėstininkai tebenaudavo abu šiuos šaudymo iš muškietų būdus.

Pamažu mūšiai tapo linijines rikiuotes sudaranciu kariuomenių susidūrimais, o muškietininkų ir pikinierių santykis pėstininkų daliniuose tapo 3:1. Mūšio lauke linijines rikiuotes sudarancios priešininkų kariuomenės dažniausiai apsiribodavo

muškietų ir artilerijos ugnimi bei kavalerijos atakomis. Daugiausia svarbos pėstijoje įgijo mūšyje vis dažniau ištisomis eilėmis šaudantys muškietininkai. XVI–XVII amžiaus pirmoje pusėje puolamąja jėga buvę pikinieriai tam tikrais atvejais vis dar dalyvaudavo atakose, tačiau XVII amžiaus antroje pusėje virto muškietininkų gynybos nuo kavalerijos priemone. Buvo siekiama sukurti ištisas muškietomis ginkluotų karių linijas be pikinierių padalinių. Tai tapo įmanoma XVII amžiaus paskutiniame ketvirtyje, kai Europos valstybių kariuomenėse paplito į muškietos vamzdį įstatomi durtuvai. 1666 metais Šventosios Romos imperijos kariuomenės generolas Raimondo Montecúccoli kariuomenės muškietoms pritaikė dagtinę-titnaginę spyną, kurios smilktančio dagties neturintis titnaginis mechanizmas iš pradžių buvo naudojamas tik netikėtuose naktiniuose puolimuose.

XXI amžiaus publikacijose galima aptikti teiginį, kad Alexandre'o Dumas romano „Trys muškietininkai“ herojų pagrindinis ginklas buvo ne muškietas, o rapyra, tačiau D'Artanjanas ir jo draugai vadinami muškietininkais, nes XVII amžiuje išpopuliarėjusi muškietas geriausiai atspindi to laikotarpio karybos madą. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad A. Dumas karališkųjų muškietininkų, monarcho apsaugos elitinio dalinio karių, be dvikovų rapyromis ir durklais dagomis savęs neišvaizduojančių Prancūzijos aristokratų, gyvenimas ir kovos, nesuskaičiuojami nuotykių ir žygdarbiai parodomi daugiausia taikaus meto kontekste. Svarbi šio laikotarpio mados dalis ir dviriščio kostiumo atributas buvo būtent rapyra (vėliau špaga). Taikos metu miestuose dislokuoti kariuomenės daliniai, neskaitant sargybos ėjimo ir specialių užduočių atvejų, neprivalėjo ir negalėjo turėti karo veiksams skirtų ginklų. Europos valstybių kariuomenių reguliariųjų dalinių pagrindinė ginkluotė buvo laikoma arsenaluose ir kariams išduodama pratybų ir karinių kampanijų metu. Taip dalyvaudami La Rošėlės (*La Rochelle*) apsiaustyje, D'Artanjanas ir trys jo draugai muškietininkai pagaliau panaudojo ir savo pagrindinius ginklus – muškietas. x

SUDEGINTI GYVI

Buvo 1945 metų balandžio 23-iosios rytas. Mediniškių kaimo ūkininkai Treideriai, apsilieję gyvulius ir papusryčiaučę, išleido dukras Elytę ir Janiną į mokyklą. Julijonas Treideris ruošėsi eiti į darbus, bet čia užėjo Juozo Ogilbos-Dobilo būrio partizanas Petras Pempė-Lydeka, gimęs 1924 metų Beržynų kaime Jiezno valsčiuje.

Paprašė ko nors pavalgyti. Šeiminingė šoko pjaustyti lašinukų ir kepti kiaušienės. Vyrai, susėdę prie stalo, šnekučiomis apie šį bei tą. Staiga už lango šmėkstelėjo rusų kareiviai ir sribai. P. Pempė pasislėpė kamaroje po girnomis, bet jėgęs į trobą rusas leitenantas jį pamatė. P. Pempė šovė į leitenantą ir pasileido bėgti miško link, tačiau sukniubo kareivių kulkų pakirstas. Kareiviai ir Jiezno sribai baisiai įniršo. Jie žiauriai sumušė J. Treiderį. Paskui sudaužytą ir sukruvintą išvežė į Jiezną. Areštavo ir dvi dukras – Onutę ir Jadvygą bei mažą berniuką. Motinai Treiderienei pavyko pasislėpti tvarte po ėdžiomis.

Buvo atvartytos pastotės. Į vieną vežimą, ant grynų lentų įmetė P. Pempę. Jis gulėjo nukarusia, sukruvinta galva, jau negyvas. Į kitą vežimą, pridėję užklotų ir pagalvių, paguldė rusų leitenantą, kuris kelyje mirė. Šešiolikmetė Žuromskaitė, atvartyta vežti sužeistųjų, pasakojo, kad sribai ir kareiviai J. Treiderį visą kelią mušė, šauksmai ir dejonės buvo girdėti toli. Į Treiderių kiemą atvarė dar tris jaunus vyrus tai: Jonas Zencevičius [gim. 1928 m.], Juozas Mickus [gim. 1924 m.], ir Martynas Mickus [gim. 1913 m.]. Juos irgi visus išvežė į Jiezną. Elytė ir Janina, grįžusios iš mokyklos, pamatė baisų vaizdą, mergaitės pradėjo baisiai verkti. Motina, išgirdusi jų klyksmą, išėjo iš savo slėptuvės ir su dukromis nubėgo pas kaimynus. Kaimynai ir jos matė, kai netrukus keliomis pastotėmis atvažiavo Jiezno sribai, susikrovę į vežimus visą Treiderių turtą, prisirišo prie vežimų gyvulius, o pastatus padegė. Visi suimtieji buvo kankinami NKVD Jiezno areštinėje, o balandžio 23-iosios naktį, nukankintus taip, kad paeiti negalinčius, sumetė į vežimą ir pasakė, kad veža į Alytų.

Kur dėjo P. Pempę, nežinoma, kartu lavono nevežė. Nuo Jiezno važiavę porą kilometrų į Lingėliškių kaimą, pasuko į negyvenamą Joneliūnų sodybą. Sužvėrėję, bet kokį žmogiškumą praradę budeliai tęsė savo kruviną egzekuciją. Jie savo aukas toliau daužė ir kankino, kiek leido jų fantazija. Paskui dar gyvus vinimis prikaltė prie sienos tarp langų.

+ Mes kylame iš ten, kur žemė kruvina. Neklauskite, kas mes, mes – Laisvė ir Kova. Pereisime visur kaip aidas, kaip daina. Palaimins ir minės motulė Lietuva.

Pirkele padegė. Pritrūkus vietos prie sienos, vienas liko neprikaltas, dar bandė bėgti iš trobos, bet buvo pagautas ir įmestas atgal. Šį šėtonišką darbą vykdė Jiezno sribai, vadovaujami kažkokio išsigimėlio Jono Kiseliovo. Ilgai dar sribai stebėjo kančių kalnelį, neleido artimiesiems prisirtinti, uždegti žvakelę, pasimelsti.

Tik po kurio laiko Treiderio dukros ir kitų artimieji kažkaip sugebėjo paslapčia prieiti prie degėsių. Čia visi pamatė kraupų vaizdą. Gaisravietėje iš po degėsių ir pelenų styrojo pavasarinio lietaus baltai nuplauti žmonių kaulų ir kaukolių fragmentai. Reikėjo skubiai ką nors daryti. Kruopščiai surinko kaulų likučius, vietoje iškasė nedidelę duobelę ir viską sudėjo į brolišką kapą. Bėgant laikui buvo pastatytas nedidelis kryželis, aptvertas tvorele. Tik po daugiau nei 30-ies metų atsirado galimybė tinkamai įamžinti kančių kalnelį. Atvežė Lietuvos laukų akmenį su iškaltomis lentelėje pavardėmis, pasodino medelių.

Dar po 30-ies metų grupelės LŠS šaulių iniciatyva, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui atlikus istorinį-archyvinį tyrimą, buvo rasti duomenys apie partizanų žūtį 1945 metų balandžio 23 dieną Jiezno vls. LYA saugomose NKVD-MVD-MGB Alytaus aps. skyriaus operatyvinėse bylose buvo rasta informacija, kad NKVD Jiezno valsčiaus posk. viršininkui informatorius Karvelis perdavė duomenis, kad Jiezno vls. Mediniškių km. gyventojas Treideris sodyboje slapstosi Juozo Ogilbos-Dobilo būrio partizanas P. Pempė. 1945 metų balandžio 23 dieną NKVD Jiezno vls. poskyrio viršininkas kartu su NKVD pasienio būriu vyko į nurodytą vietą. Specialiame pranešime rašoma, kad, kol pasiekė Treiderių sodybą, NKVD kariai pakeliui sulaukė dar keturis Juozo Ogilbos būrio partizanus, tačiau asmenybės nenurodytos.

Vykdamas sodyboje kratą, partizanas P. Pempė mirtinai sužeidė NKVD karininką. Jvyko kautynės, Treideris į kariškis metė granatą, bet buvo nukautas kaip ir bandęs bėgti P. Pempė. Buvo šaudoma

TEKSTAS IR NUOTRAUKA: Julius Proškus

padegamosiomis kulkomis, todėl užsidegė pastatai ir sudegė juose buvę nukautųjų kūnai. O tai jau nesutampa su liudininkų parodymais. Nesutampa, kad sugrįžę sribai sukrovė į vežimus turtą prie jų pririšę gyvulius, o išvažiuodami sodybą padegė. Taip galėjo būti sąmoningai daroma, siekiant užtušuoti savo piktadarybes. Kitų archyvinių šaltinių apie šią operaciją nepavyko aptikti, todėl platesnis versijų sugretinimas neįmanomas. Atminimo ženklas nukankintiems partizanams pastatytas 2021 metų lapkričio mėn. Žudymo vietovės prieigose Lingėliškių kaime.

ŠLOVĖ DIDVYRIAMS. x

17

NEPAPRASTA LIETUVOS KARIUOMENĖS KŪRĖJO SAVANORIO ISTORIJA

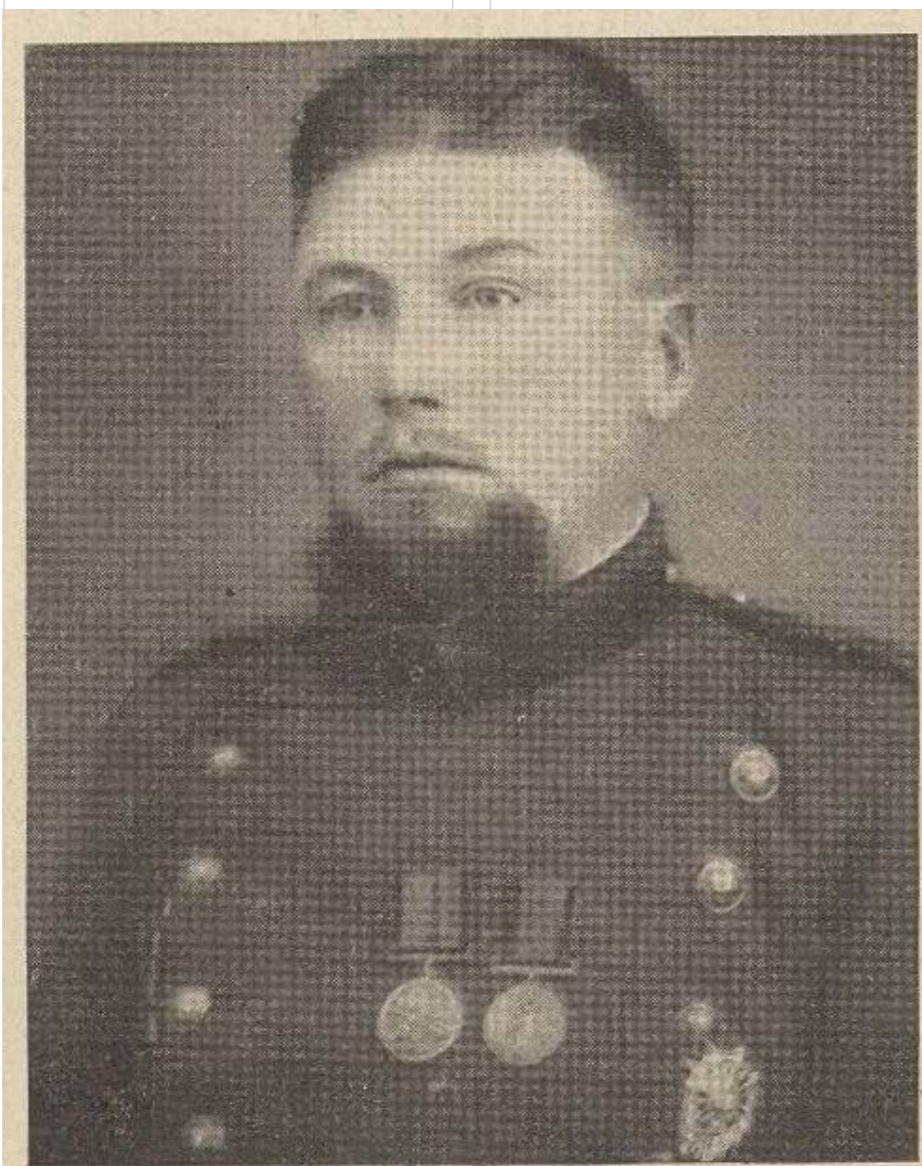
TEKSTAS: Birutė Malaškevičiūtė

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Šiandien Laisvė daugeliui jaunų žmonių tapo įprastu ir savaime suprantamu dalyku. Užaugo dvidešimtmečių ir trisdešimtmečių karta, kuri nė neįsivaizduoja, kad gali būti kitaip. Užmiršome, kad Laisvę reikia saugoti, branginti ir ginti. Kaip gyvename dabar, turime būti dėkingi Nepriklausomybės kovų savanoriams – dvidešimtmečiams, trisdešimtmečiams, kurie prieš gerą šimtmetį atsiliepė į kvietimą ginti Tėvynę.

Vieni iš jų žuvo, kiti grįžo prie įprasto gyvenimo, treči liko karių gretose ar tarnavo policijoje. Pastarųjų likimai klostėsi įvairiai. Policininkų darbas tais laikais buvo gana pavojingas. To liudytojai – Lietuvos miestų ir miestelių senosiose kapinėse esantys antkapiniai paminklai. Jei kada teks lankytis senosiose Šventežerio kapinėse, akys užklius už betoninio paminklo su skulptūra „Kristus suklypęs po kryžiumi“. Šiandienis pasakojimas – apie žmogų, kurį pagerbiant apie 1936 metus pastatytas šis antkapinis paminklas. Tai – Antanas Gritėnas, tuometis Seinų apskrities policijos Šventežerio (II eilės) nuovados viršininkas.

Paminklo istorija prasidėjo ankstyvą 1934 metų gruodžio 15-osios rytą, kai snaudžiantys autobuso keleiviai persigando kelyje Lazdijų link pamatę vežimą, o jame – kruviną keleivį suknežinta galva. Žaibiškai apylinkės aplėkė žinia, kad žiauriai nužudytas policijos nuovados viršininkas, neseniai atšventęs 40-metį. Netrukus spaudoje (rašė „Policija“, „Suvalkietis“ ir „Lietuvos žinios“) pasirodė įvykio aplinkybių aprašymas: „6 val. 30 min. Šventežeryje buvo nužudytas Seinų apskrities policijos Šventežerio (II eilės) nuovados viršininkas Antanas Gritėnas.“

A. a. Antanas Gritėnas.

1

1. Antanas Gritėnas. Nuotr. iš Policijos, 1934. Nr. 24.

2. Antano Gritėno antkapinis paminklas Šventežerio kapinėse. Giedriaus Bernatavičiaus nuotr.

Tą rytą jis išvažiavo iš namų medžioti. Nuvažiavęs apie 100 žingsnių nuo savo buto, jis staiga iš pasalų paleistu šūviu buvo nukautas. Nušautasis jo paties vežime arklio buvo nuvežtas už 5 kilometrų nuo Šventežerio Lazdijų link. Čia pirmieji jį užtikto važiavę autobusu keleiviai, kurie apie žmogžudystę pranešė valdžios organams ir išstatė sargybą.

Apskrities gydytojas, tardytoji dalyvaujant, apžiūrėjęs lavoną, konstatavo, kad Gritėnas buvo nušautas iš užpakalio, o vėliau jo galva dar buvo sukapota aštriu daiktu.“

Nedelsiant pradėtas tyrimas. Iškelta daugybė versijų, kas ir kodėl galėjo nužudyti atostogavusį ir į medžioklę vykusį Šventežerio policijos nuovados viršininką, kuris jau 15 metų tarnavo policijoje: „Kuriant Lietuvos valstybę, kaip geras tėvynės sūnus, išgirdęs Nepriklausomybės šauklio balsą, palieka ramų, bet svetimųjų okupantų išnaudojimą lietuviškos šeimos gyvenimą, stoja į Krekenavos milicijos būrius ir čia pradeda kilnų policisto darbą – saugoti gyventojų asmens ir turto nepavojingumą. Po to pereina į kariuomenės gretas ir čia kovoja su išorės priešu. Po to grįžo į policiją.“

A. Gritėnas gimė 1894 metų gruodžio 11 dieną Petriškių kaime, Krekenavos valsčiuje, Panevėžio apskrityje. Baigė pradinę mokyklą. Mokėjo rusų ir lenkų kalbas. Pradėjo tarnybą policijoje. Vystant Nepriklausomybės kovoms stėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Vėliau grįžo į policiją. 1923 metais baigė Milicijos mokyklos 1-ąją laidą, 1931 metais – Kauno aukštesniosios policijos mokyklos 14-ąją laidą, kiek luktelėjus ir nuovadų viršininkų kursų 6-ąją laidą. 1928 metais pripažintas Lietuvos kariuomenės kūrėju savanoriu ir apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (liudijimo Nr. 297) bei Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio medaliu. Aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje: priklausė Lietuvos šaulių sąjungos Seinų IX rinktinės Šventežerio šaulių būriui, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos Seinų skyriui, Vilniui vaduoti sąjungos Šventežerio skyriui, Lietuvos policijos sporto klubo šaudymo sekcijai.

Tyrimas truko beveik pusmetį ir paaiškėjo, kad tai buvo beprasmiška žmogžudystė: „Pagaliau, gegužės 10 d. valdininkai galutinai priėjo išvadą, jog Šventežerio policijos nuovados viršininką Gritėną galėjo nužudyti ne kas kitas, kaip Aleksas Lesevičius, s. Karolio, 32 metų amžiaus, gimęs Giraitės kaime, Šventežerio valsčiuje. Todėl dar tą pačią dieną Lesevičius ir buvo sulaikytas. Sulaikytasis iš pradžių gynėsi, bet vėliau prisipažino Gritėną nušovęs.“

2

Išaiškinta, kad Lesevičius nuovados viršininką Gritėną nužudė iš keršto, nes nuovados viršininkas Gritėnas pas jį buvo padaręs kratą ir kratos metu rado pagamintos naminės degtinės ir degtinei gaminti įrankius. Lesevičius nutaręs atkeršyti ir gruodžio 15 d. tą savo sumanymą įvykdė.

Tą dieną apie 3 val. rytą, Lesevičius, pasiėmęs šautuvą, išvyko iš savo namų į Šventežerį. Lesevičius netoli Gritėno buto pasislėpė ir saugojo, kai nuovados viršininkas Gritėnas kur nors pasirodys. Kaip tik tą rytą, pasikinkęs arklį, Gritėnas važiavo medžioti. Lesevičius tai pastebėjęs paleido šūvį į važiuojantį Gritėną ir mirtinai vietoje nušovė.“ Žmogžudystė įvykdyta dėl to, kad degtindarys už savo nelegalius darbelius 1934 metų birželio 21 dieną buvo nuteistas 3 mėnesiams kalėjimo ir 300 litų bauda. Našlaitėmis liko dvi A. Gritėno dukros: Eugenija (g. 1922) ir Kunigunda Vida (g. 1932).

1935 metų gegužę Seinų apskrities Tautininkų sąjungos skyriaus nariai nutarė pastatyti paminklinį ažuolinį kryžių Šventežerio policijos viršininko

A. Gritėno žuvimo vietoje. Apie 1936 metus Šventežerio kapinėse ant kapo pastatytas išskirtinis paminklas. Bėgant laikui suklypo, aprtrupėjo. 2014 metais Miroslavo miestelio [Alytaus rajonas] gyventojas Jonas Juravičius finansavo paminklo sutvarkymo darbus. 2015 metais paminklas įtrauktas į Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registrą.

1938 metais Kauno policija savo salėje įrengė altorėlį žuvusiems pareigūnams pagerbti ir įmūrijo marmuro lentą, kurioje buvo įrašytos 88 žuvusių policininkų pavardės, tarp jų ir A. Gritėno. x

18

MENKĖ IŠ ISLANDIJOS

TEKSTAS: Vytautas Radzevičius
NUOTRAUKA: Julius Kalinskas (15min.lt)

Islandijoje galima atrasti itin netikėtų skonių. Išsaugoję nepakitusių senovės skandinavų kalbą islandai mėgaujasi ir mėgstamais vikingų patiekalais. Delikatesu laikoma kepta avies galva. Reikjavike prie uosto gali paragauti ryklio sriubos ir banginio kepsnio. Kulinarinių laidų vedėjas Gordonas Ramsay sulaukė didžiulio pasipiktinimo, kai savo laidoje „The F Word“ Didžiojoje Britanijoje parodė kitą Islandijos delikatesą. „Michelin“ žvaigždučių šefas su vietiniu medžiotoju Islandijos pakrantėse sugavo paukštį mormoną ir suvalgė jo žalią širdį.

Islandija taip pat garsėja dešrainiais ir juos dabar laiko savo kulinariu stiliumi. Užtat šioje šalyje nerasi nė vieno „McDonald's“ restorano. Išnyko jį 2008 metų ekonomikos krizės laikais, o vienas nuo 2009 metų spalio 31 dienos vis „nesugendantis“ mėsinis su keptomis bulvytėmis eksponuojamas svečių namuose „Bus Hostel“. „Užsukite pažiūrėti paskutinio Islandijos sūrainio“, – kviečia reklama.

Geriau paragaukime menkės. Dėl jos net karų kilo. 1960–1970 metais Didžioji Britanija ir Islandija dalyvavo trijuose „menkių karuose“. Valstybės nepasidalijo menkių kvotų ir žvejybos plotų Šiaurės Atlanto vandenyne. Islandai net buvo

sukūrę ginklų britų tinklams plėšyti – laivas su velkamu specialiu kabliu praplaukdavo tarp priešo laivo bei velkamo tralo ir išvadudavo menkes bei sugadindavo įrangą. 1975 metų gruodį, kai Islandijos patruliniai laivai perpjovė anglų žvejų tralų lynus, britai į ginčų teritoriją atsintė daugiau nei 20 karinių fregatų, kurios turėjo saugoti savo šalies žvejus.

Žinant šiuos faktus, nesunku paaiškinti begalinį islandų džiaugsmą, kai 2016 metų Europos čempionate jų nacionalinė futbolo rinktinė 2:1 nugalėjo Angliją. Spėju, kad tą vakarą islandai suvalgė daug menkės. Gal ir pagal šį itin paprastą receptą.

Gaminimas:

1. įkaitinkite orkaitę iki 180 laipsnių temperatūros. Kepimo indą ištepkite sviestu ir sudėkite menkę. Pagal skonį apibarstykite druska, pipirais ir pašlakstykite išspaustomis citrinų sultimis. Apibarstykite žuvį tarkuotu sūriu.

2. sumaišykite garstyčias su grietinėle ir tolygiai užpilkite ant žuvies. Apibarstykite džiovintais ir pašaukite į orkaitę. Kepkite apie 30 minučių. Patiekite su bulvėmis, ryžiais ar lakštinais bei salotomis.

Gero apetito! x

SVEIKINAME

Nuoširdžiausiai sveikiname

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių (Alytaus apskr.) 1-osios rinktinės šaulius:

ANTANĄ VAIVADĄ – 75 m.
NIJOLĘ BERŽELIONIENĘ – 70 m.
ARŪNĄ JANUŠONĮ – 60 m.
ALBERTĄ JAKUBAVIČIŲ – 60 m.
ARTŪRĄ TARASEVIČIŲ – 50 m.

Vytauto Didžiojo šaulių (Kauno apskr.) 2-osios rinktinės šaulius:

EDMUNDĄ PAULIUKONĮ – 75 m.
JUSTINĄ GUSTAINĮ – 80 m.
TOMĄ MEIŠTININKĄ – 35 m.
ŽILVINĄ BLAŽĮ – 45 m.
EVALDĄ SAROČKĄ – 25 m.
MONIKĄ VALENTUKONYTĘ – 30 m.

Alfonso Smetonos šaulių (Panevėžio apskr.) 5-osios rinktinės šaulius:

ALGIMANTĄ LENICKĄ – 70 m.
ARTŪRĄ IVANOVA – 50 m.

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių (Šiaulių apskr.) 6-osios rinktinės šaulius:

JULIŲ LUKĮ – 85 m.
AUGUSTINĄ ŠLIKĄ – 60 m.
ŠAULIŲ BURŠKĮ – 55 m.
DEVIDĄ KRISTINĮ – 25 m.
DOVYDĄ BALTRUŠAITĮ – 25 m.
GEIDĄ VARONĄ – 20 m.

LDK Kęstučio šaulių (Tauragės apskr.) 7-osios rinktinės šaulius:

RIMVYDĄ TELIŠAUSKĄ – 60 m.
ANDRIŲ ŠAŠĮ – 50 m.
EUGENIJŲ AURYLĄ – 50 m.
RAMŪNĄ KYBARTĄ – 45 m.
TOMĄ VOLUNGĮ – 45 m.
JOLITĄ BLANKAITĘ – 20 m.

Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-osios rinktinės šaulius:

MINDAUGĄ JOKUBĄ – 45 m.
KAZIMIERĄ GARASIMAVIČIŲ – 65 m.
VACLOVĄ RINGĮ – 65 m.
JUOŽĄ JUŠKEVIČIŲ – 75 m.
GIEDRIŲ JANKAUSKĄ – 35 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šaulį:

VYTAUTĄ LIUDĄ DAILIDKĄ – 85 m.

IN MEMORIAM. MYKOLAS ABARIUS

Vasario 11 dieną Lietuvą pasiekė liūdna žinia – po sunkios ligos mirė ilgametis Lietuvos šaulių sąjungos išeivijoje vadas, LŠSI garbės narys ir LŠS garbės šaulys, Vyčio Kryžiaus ordino kavaliierius Mykolas Abarius. Šaulių sąjungos senbuviai gerai prisimena jį kaip dosnų ir aktyvų Lietuvoje atsikūrusios šaulių organizacijos rėmėją ir pagalbininką, puikų bendražygį ir kovotoją, didelį Lietuvos PATRIOTĄ. Mykolas Abarius gimė 1926 metų sausio 27 dieną Zarasų apskr., Antazavės vlsč., Volungių kaime. Mokslo sėmėsi Kalvarijos ir Marijampolės gimnazijose. 1944 metų vasario 16 dieną gen. Povilui Plechavičiui paskelbus apie formuojamą Vietinę rinktinę, 18-metis Mykolas savanoriu įstojo į Rinktinę ir ruošėsi ginklu ginti Lietuvą nuo artėjančios sovietinės Raudonosios armijos. Vokiečių karinei administracijai išformavus Vietinę rinktinę, buvo prievarta paimtas tarnauti vokiečių pagalbiniame statybos dalinyje prie karo aviacijos aerodromų. 1945 metų vasario 13–15 dienomis jam teko išgyventi siaubingą sąjungininkų aviacijos Dresdeno bombardavimą. Pasibaigus II pasauliniam karui, gyveno Hanau pabėgėlių stovykloje, čia baigė vietos gimnaziją. 1949 metais emigravo į JAV. 1950–1952 metais tarnavo JAV kariuomenės Vokietijoje pajėgose. Grįžęs po karinės tarnybos studijavo Vorčesterio mokslų akademijoje [Masačusetso valstija] ir Henry Fordo koledže, Dirborne [Mičigano valstija], kur įgijo automobilių gamybos braižytojo ir konstruktoriaus specialybę. 30 metų dirbo „Ford“ automobilių gamykloje. Dirbdamas gamykloje, aktyviai dalyvavo lietuviškoje veikloje, priklausė JAV lietuvių bendruomenei ir Lietuvių fondui, tačiau daugiausia dėmesio ir laiko skyrė Lietuvos šaulių sąjungos tremtyje organizacijai, kurios nariu buvo nuo 1960 metų. Priklausė Detroito Švyturio jūrų šaulių kuopai, užėmė įvairias pareigas LŠST Centro valdyboje, o 1987 metais buvo išrinktas šios sąjungos

UŽJAUČIAME

Centro valdybos pirmininku ir šias pareigas ėjo iki 2013 metų. Jo iniciatyva netoli Detroito buvo įrengta Švyturio jūrų šaulių kuopos stovykla „Pilėnai“, kurioje pastatyti paminklai 1991 metais žuvusiems šauliams Dariui Gerbutavičiui, Ignui Šimulioniui ir Gintarui Žaguniui. Jam vadovaujant Išeivijos šaulių gretos augo ir stiprėjo, steigėsi nauji padaliniai. 1989 metų gegužės mėnesį įsteigus LŠS atkūrimo iniciatyvinę grupę, M. Abarius jau rugpjūčio mėnesį susisiekė su iniciatyvinės grupės nariais ir pasiūlė Išeivijos šaulių pagalbą. 1990 metų vasario 15–16 dienomis įvykusioje LŠS atkuriamojoje konferencijoje M. Abarius jau buvo Lietuvos šaulių gretose ir jam buvo suteiktas LŠS Garbės pirmininko vardas. Konferencijos metu jis įteikė svarią Išeivijos šaulių ir savo paties finansinę paramą Lietuvos šaulių veiklai. Iki pat savo vadovavimo LŠS Išeivijoje pabaigos M. Abarius dažnai lankydavosi Lietuvoje ir visada buvo ištikimas pagalbininkas ir bendražygis, dažnai lankydavosi LŠS padaliniuose, dalyvaudavo Šaulių sąjungos organizuojamose iškilmėse, remdavo jaunųjų šaulių veiklą ir šaulišką leidybą. Už nuopelnus Lietuvai ir Šaulių sąjungai M. Abarius buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu, DLK Gedimino ordino medaliu, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Šaulių žvaigždės ordinu ir medaliu, Lietuvos šaulių sąjungos 90-mečio atminimo medaliu, KAM medaliu civiliams ir daugeliu įvairių organizacijų pasižymėjimo ženklais, jam suteiktas LŠS garbės pirmininko, LŠS garbės šaulio ir LŠS Išeivijoje garbės nario vardai.

Po sunkios ligos mirus **STASIJŲ DANEVIČIUI**, Alytaus m. Motiejaus Aldonio 101-osios kuopos vado pavaduotojui, reiškiamo nuoširdžią užuojautą šeimai ir artimiesiems.

Karininko Antano Juozapavičiaus 1-osios šaulių rinktinės vadas ir šauliai.

Nuoširdžiai užjaučiame Veliuonos gimnazijos darbų mokytoją **RAIMONDĄ ANDRIKĮ** mirus **TĖVUI**.

LDK Kęstučio šaulių 7-osios rinktinės šauliai

Nuoširdžiai užjaučiame brolių šaulių **EGIDIJŲ SUTKEVIČIŲ**, mirus brangiam žmogui – **MAMAI**.

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės šauliai

KRYŽIAŽODIS „KOVO KOVOS“

VERTIKALIAI:

1. Uostamiestis prie Dniepro upės, Chersono srityje, Pietų Ukrainoje.
2. Ilgiausia Ukrainos upė.
3. Karo laivų tipas. Istorškai laikomas mažiausiu laivu, galinčiu vykdyti savarankiškas operacijas (pirmą kartą istorijoje paminėtas XVII amžiuje Nyderlanduose).
4. Didžiausias Vakarų Ukrainos miestas, per kurį į Lenkiją traukiasi skaitlingiausia Ukrainos karo pabėgėlių dalis.
6. Europos šalių kino forumas, vykstantis Lietuvoje kasmet nuo 2003 metų ir prasidedantis lapkričio mėnesį.
7. Miestas Šiaurės Rytų Lietuvoje, Utenos apskrityje, 110 km į šiaurę nuo Vilniaus, rajono savivaldybės centras, kurortinė teritorija.
8. Legendinis krepšinio treneris, kurio auklėtiniai – garsūs Lietuvos krepšinininkai Arvydas Sabonis, Šarūnas Marčiulionis (abu Lietuvos moksleivių rinktinėje), Jonas Kazlauskas, Raimundas Čivilis, Vitoldas Masalskis ir kiti.
9. Muzikos žanras, ciklinis kūrinys, dažniausiai susidedantis iš keturių dalių, skirtas atlikti simfoniniam orkestrui.
10. Tai – ir didelis metalinis virimo indas, ir apsupta teritorija (karinis terminas).
11. Mobilus, priešlėktuvinės raketinės gynybos sistema, skirta naikinti žemai skraidančius sraigasparnius, transporto lėktuvus ir naikintuvus.
12. Vyriškas vardas, kilęs iš graikiško žodžio „prisikėlęs“.
13. Grupės „Hiperbolė“ vienas iš įkūrėjų, vokalistas, klavišininkas.
17. Kryžiaus pavidalo simbolis su keturiomis vienodo ilgio šakomis ir lygiais, dažniausiai stačiu kampu užlenktais galais.

23. Lietuvos žurnalistas, publicistas, Kovo 11-os akto signataras.
24. Radijo sistemos įtaisas laisvai sklindančioms radijo bangoms spinduliuoti arba priimti.
27. Nuolatinis arba laikinas viešasis renginys, kurio metu publikai pateikiami ekspozicijos objektai (ekspozitai), siekiant su jais supažindinti.
29. Gydytojas, Mosėdžio Akmenų muziejaus įkūrėjas.
30. Ir karo dievas, ir saldumynas.
31. Taip pačioje pradžioje vadinosi TV3 laida „Prieš srovę“.
33. Kapitaliai įrengtas, paprastai gelžbetoninis fortifikacinis statinys, skirtas ilgalaikiai gynybai (atsparioji ugniavietė).
34. Vienos pigiausių sovietmečio cigarečių be filtro.
35. Graikų mitologijoje – požemio pasaulio karalystė, mirusiųjų buveinė.
37. Pagalbos šaukinys.
38. Karinės oro pajėgos.

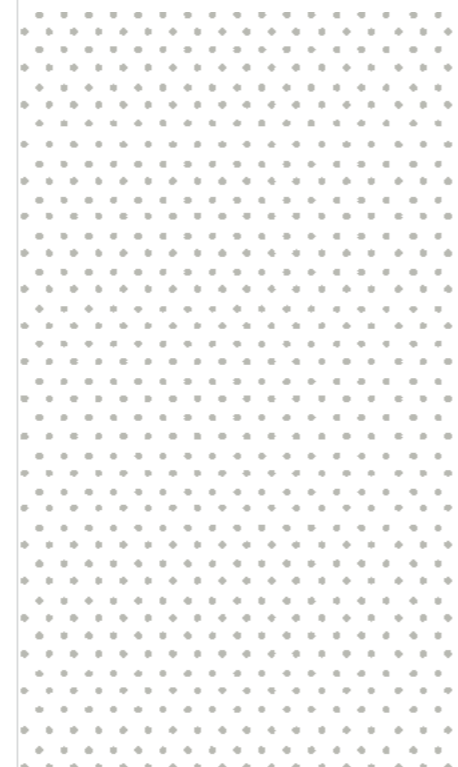
HORIZONTALIAI:

1. Lietuvos himno autorius.
5. Karpinių šeimos žuvis, gyvenanti Lietuvos upėse (turinti ūsus, kurie ir tapo pavadinimo priežastimi).
10. Ir paukštis, ir pavasario mėnuo.
13. Lietuvių kilmės LDK didikų giminė, didžiausią galią pasiekusi XVII amžiaus antrojoje pusėje.
14. Kino filmo dalis, demonstruojama per vieną seansą.
15. Šarvuota vikšrinė kovos mašina, kuriai būdinga šarvuotė, sukiojamas šarvuotasis bokštas su pagrindine mašinos ginkluote.
16. Žmogus, atliekantis povandeninius darbus.
18. Siera Leonės valstybės sostinė.
19. Įrenginys mechanizmo ar mašinos mechaniniam judesiui gauti (jungia variklį su darbo mašinos judesio perdavimo mechanizmu).
20. Nupjauta, išdžiovinta, surinkta žolė, skirta gyvuliams šerti.
21. Linija, skirianti jūros vandens paviršių nuo sausumos.
22. Muzika, kurios klausosi D. Butkutė, „kai visi kaimynai miega“.
25. Pareigūno arba delegacijos siuntimas į užsienio valstybę vykdyti valstybės vadovo arba vyriausybės specialiojo pavedimo.

Sveikiname kryžiažodį išsprendusį STANISLOVĄ PAŠKEVIČIŲ iš Pasvalio. Jam atitenka „Trimito“ dovanos.

26. Slaptas rengimasis, tykojimas užpulti ar ką pikta padaryti, pinklės.
28. Valstybės teritorijos riba.
30. Statinys uosto akvatorijai apsaugoti nuo jūros bangavimo, ledonešio, sąnašų.
32. Kreipimasis į Dievą, bendravimas su Juo ir Jo šlovinimas.
36. Horizontalus požeminis kasinys be tiesioginio išėjimo į žemės paviršių, iškastas, dažniausiai naudingosios iškasenos, klodo slūgsojimo linkme.
38. Senovės Romos kariuomenės karinis vienetas, dažniausiai susidedantis iš vieno tipo kareivių.
39. Skandinavų karo ir išminties, vyriausiasis dievas.
40. Labiausiai paplitęs Žemėje junginys, kurio apvalkalas – hidrosfera – sudaro 71 proc. Žemės paviršiaus.
41. Apdovanojimas, teikiamas JAV Kino meno ir mokslo akademijos už nuopelnus kine.
42. Sulietuvintas hebrajiškas moteriškas vardas, reiškiantis „karūna“, „palaimintoji“.
43. Įstatymo papildymas, patikslinimas, patobulinimas.
44. Indas, iš kurio geriamas vynas (dažniausiai asocijuojamas su Sakartvelu).
45. Saksonijos gyventoja. x

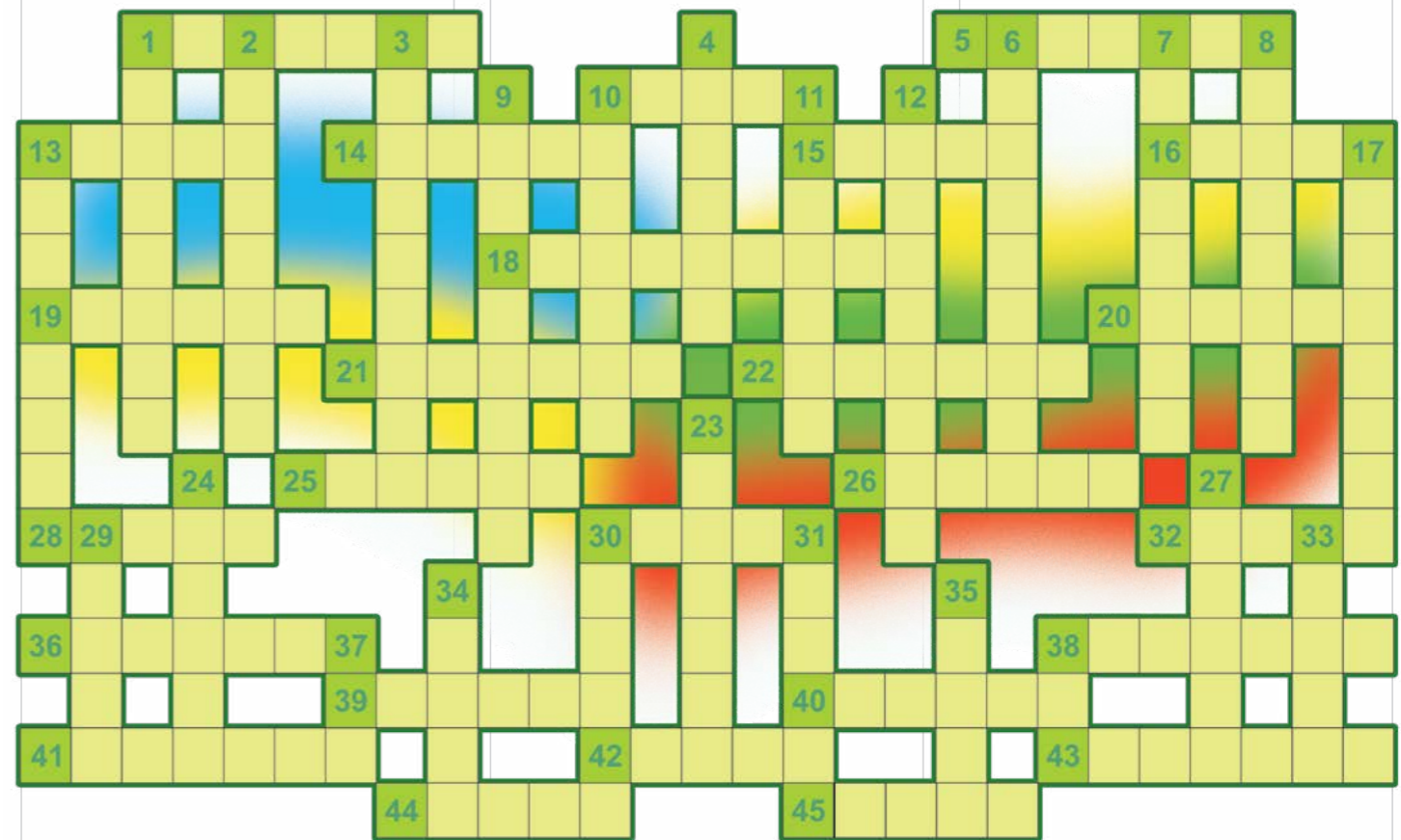

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki balandžio 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

SUDARĖ: Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusių gaus prizą – „Trimito“ termopuodelį ir maišelį. Sėkmės!

KRYŽIAŽODŽIO „TRUMPULIS“ ATSAKYMAI

HORIZONTALIAI:

1. Nadruva.
4. Mitas.
7. Onuškis.
11. Písaro.
12. Budulis.
13. Elijas.
15. Ūla.
16. Kybartai.
17. Solveiga.
18. BIX.
21. Uraganas.
23. Žasliai.
24. Saulynas.
28. Kėnis.
29. Kuliai.
30. Ulonas.
31. Varsa.
35. Galija.
36. Irklas.
38. „Rėkyva“.

VERTIKALIAI:

39. Skalva.
40. SAAB.
43. Savitarna.
46. Esmė.
48. Upė.
49. LKL.
50. Atakama.
1. NASA.
2. Durpynas.
3. Vikaras.
4. Mauritanija.
5. Trumpulis.
6. Sviestamušė.
8. Narevas.
9. „Kaligula“.
10. Saja.
11. Palaukė.
14. Stiksas.
19. Pagirios.
20. Antazavė.
22. Aputis.
25. Alavas.
26. Vilkas.
27. Povyza.
28. Kūgis.
32. Agava.
33. Kata.
34. Asas.
37. Stinta.
38. Ruanda.
41. Arka.
42. Burė.
44. „Aida“.
45. Nida.
46. „Elfa“.
47. Musė.

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!

Žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūčiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai